

**Bajai Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő
Nevelés-oktatást Végző Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai
Módszertani Intézmény
6500 Baja, Barátság tér 18.**

**Fejlesztő Nevelés-oktatást Végző Iskola
Helyi tanterv**

2024/2025. tanév

Tartalom:

1. Törvényi háttér

2. Az intézményi csoportba járó gyermekek

3. A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvi alkalmazása a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során

4. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók kiemelt tanulási és nevelési-oktatási feladatai, fejlesztési területei fejlesztés területei

4.1. Kommunikáció

4.2. Mozgásnevelés

4.3. A dologi, az emberi és a természeti világ jelenségeinek megértése. Az érzékelés- észlelés és az értelem fejlesztése, a valóság kognitív birtokba vétele

4.4. Az elemi gondolkodási funkciók fejlesztése

4.6. Érzelmi és szociális nevelés, az én pozitív megtapasztalása, megnyílás a közösség felé, a kommunikáció kulturált formáinak elsajátítása

4.7. Önkiszolgálás, egészséges életmódra nevelés, az önállóság és önellátás képességének elsajátítása, az emberi szükségletkielégítés kultúrájának megismerése

5. Az oktatás-nevelés tematikája

6. Az egyes foglalkozások céljai, feladatai

7. Az iskolarendszerben működő csoportos foglalkozások tematikája

8. A habilitációs foglalkozások tematikája

9. Óratervek

1. Törvényi háttér

- 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről
- 202/2012. (VII. 27.) Korm. rendelet a Klebelsberg Intézményfenntartó Központtól
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló az 5/2020. (I.31.) Korm. rendelet
- A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei

Intézményünkben a fejlesztő nevelés-oktatást, egyrészt a 2011. évi CXC. törvény a köznevelésről, másrészt a 32/2012. (X. 08.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű tanuló iskolai oktatásának irányelve kiadásáról szóló rendelet 3. mellékleteként kiadott: A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének, oktatásának irányelve figyelembevételével készítjük. **Az ellátás szervezeti és tartalmi struktúráját az intézmény gyógypedagógiai teamje, a helyi adottságoknak és szükségleteknek megfelelően tanévenként aktualizálja.**

2. Az intézményi csoportba járó gyermekek

A köznevelésről szóló 2011. évi CXC törvény értelmében:

15. § 1) A súlyos és halmozottan fogyatékos gyermek annak a tanítási évnek az első napjától, amelyben a hatodik életévét betölti, **fejlesztő nevelés-oktatás keretében teljesíti a tankötelezettségét.** A fejlesztő nevelés-oktatást az oktatásért felelős miniszter rendeletében foglaltak alkalmazásával, a sajátos nevelési igény típusának megfelelő gyógypedagógus, gyógypedagógiai tanár vagy terapeuta, konduktor, konduktor-tanító, konduktor-óvodapedagógus, konduktor(tanító) vagy konduktor (óvodapedagógus) foglalkoztatásával, a szülő igénye, a gyermek állapota és a szakértői bizottság fejlesztő foglalkozások heti óraszámára vonatkozó javaslatának figyelembevételével kell megszervezni.

4) A fejlesztő nevelés-oktatásban a tanuló annak a tanítási évnek az utolsó napjáig köteles részt venni, amelyben betölti a tizenhatodik életévét és annak a tanítási évnek az utolsó napjáig vehet részt, amelyben betölti a huszonharmadik életévét. A fejlesztő nevelés - oktatásban **a tanulókat a sajátos nevelési igényük, fejlettségük és életkoruk alapján osztják be fejlesztő csoportokba.**

(5) Ha a tanuló - a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint - **iskolába járással nem tud részt venni a fejlesztő nevelés-oktatásban, a tankötelezettségét a fejlesztő nevelés-oktatást nyújtó iskola által szervezett egyéni fejlesztés keretében teljesíti.** Az egyéni fejlesztés megszervezhető

a) otthoni ellátás keretében,

b) abban az intézményben, amely a gyermek ápolását, gondozását ellátja.

3. A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei alkalmazása a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során

A Nemzeti alaptantervben meghatározott tanulási és nevelési célok, kompetenciaterületek a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók nevelése, oktatása, fejlesztése során **úgy értelmezhetők, hogy azok a tanulók személyiségállapotához igazítottan, elsősorban a szükséges képességek és készségek megalapozása, kialakítása útján valósulnak meg.** Ennek során az alábbiakat szükséges figyelembe venni. **A súlyosan, halmozottan fogyatékos tanulók nevelése-oktatása „ A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei” alapján történik.**

4. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók kiemelt tanulási és nevelési-oktatási feladatai, fejlesztési területei

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztésének kiemelt feladatai és **területei csak didaktikai szempontból választhatók el egymástól, a nevelés, oktatás folyamatában egymást áthatva, komplexen érvényesülnek.** Az egyes fejlesztési területek céljainak meghatározása és a pedagógiai tevékenység feladatainak összegzése **a konkrét nevelési-oktatási helyzetekben rugalmasan, a tanulók egyéni sajátosságainak, a fejlődés egyéni ütemének megfelelően alakul.**

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók tanulásának és nevelésének kiemelt feladata, hogy

- a tanulók a szükségleteiknek és képességstruktúrájuknak megfelelő nevelés-ben, oktatásban és fejlesztésben részesüljenek;
- a fejlesztés a megfelelő és szükséges tartalommal történjék, segítse a lehetőség szerinti legnagyobb önállóság elérését és a megfelelően kialakított támogató környezetben a tanuló képességeitől függően a társadalomba való mind teljesebb beilleszkedést;
- az elvárások az egyéni teljesítőképeségnek megfelelően kerüljenek megfogalmazásra, és igazodjanak a fejlődés lehetséges üteméhez;
- a fejlesztő nevelés-oktatás keretében, a közösségi nevelés mellett kiemelt hangsúlyt kapjon az egyéni fejlesztés, törekedve azonban a kortárskapcsolatok kihasználására a szocializációs folyamatban;
- a fejlesztő terápiák programjai váljanak a rehabilitációs pedagógiai program tartalmi elemeivé.

A fejlesztő nevelés-oktatás területei:

- Kommunikáció (alapkompenciák, a tanulás és a gondolkodás kompetenciái, kommunikációs és digitális kompetenciák, személyes és társas kompetenciák, társadalmi részvétel kompetenciái)
- Mozgásnevelés (alapkompenciák, kommunikációs kompetenciák, személyes és társas

kompetenciák

- érzékelés-észlelés és az értelem fejlesztése, a valóság kognitív birtokbavétele. A dologi, az emberi és a természeti világ jelenségeinek megértése (alapkompenciák, a tanulás és gondolkodás kompetenciái)
- Kreativitásra, játékra, szabadidős tevékenységre nevelés. Az emberi lét esztétikai dimenziójának megtapasztalása és a kreatív tevékenységek ösztönzése (alapkompenciák, kreatív alkotás és önkifejezés kompetenciái, munkavállalás kompetenciái)
- Érzelmi és szociális nevelés, az én pozitív megtapasztalása, megnyílás a közösség felé, a kommunikáció kulturált formáinak elsajátítása (alapkompenciák, társadalmi részvétel és felelősségvállalás kompetenciái, személyes és társas kompetenciák)
- Fejlesztő gondozás - Önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés, a megfelelő támogató környezetben az egyéni képességszint figyelembevételével a lehető legmagasabb szintű önállóság és önellátás képességének elsajátítása (beleértve a részvétel különböző szintjeit), az emberi szükségletkielégítés kultúrájának megismerése (alapkompenciák, kommunikációs kompetenciák, személyes és társas kompetenciák, a tanulás kompetenciái).

4.1. Kommunikáció

A másik ember megértése, az önkifejezés és az interakció fejlesztésének elősegítése

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók az iskolai oktatás kezdetén alig rendelkeznek kommunikációs eszközökkel, gyakran elszigeteltek saját környezetüktől is, és rendkívül nagy nehézséget jelent számukra önmaguk kifejezése. Ezért a fejlesztés elsődleges célja a gyermekek és környezetük közötti kapcsolat kialakítása, a kommunikációs lehetőségek alapfeltételeinek feltárása és megteremtése, az önálló kommunikációs repertoár fokozatos kiépítése, amely által képesek lesznek kifejezni szükségleteiket és igényeiket, kapcsolatba lépni más emberekkel és hatást gyakorolni környezetükre.

Ebből eredően a fejlesztő nevelés-oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők:

1. Bármely megnyilvánulás és testi - akár valamely vegetatív funkcióval összefüggő - állapot értelmes közlésként való értelmezése, és annak a testi kommunikáció eszközeivel való megválaszolása

A megnyilvánulások közlésként való értelmezése:

A tanulók minden megnyilvánulása, nehezen értelmezhető cselekvéseik - vegetatív jelenségek, sztereotip mozgások, nagyfokú zárkózottság, passzivitás, autoagresszív vagy agresszív megnyilvánulások, inadekvátnak tűnő nevetés, eltérő sírési hangok, izomtónus-változás, megváltozott légzésritmus, artikulálatlan hangok, bármilyen színezetű indulatkitörések fejlődéstörténetükre és a konkrét helyzetükre vonatkozó jelentőséggel bírnak, értelmezik helyzethez való viszonyukat, kifejezik emocionális állapotukat. A helyzet elemzésével, tanulmányozásával a gyógypedagógus megértheti az aktuális jelentést, felismerheti a kommunikatív célt és/vagy tartalmat, és képes lehet az adekvát válasz megadására.

Az egészségi állapotban bekövetkező változások kommunikatív megközelítése: A tanulók különösen kiszolgáltatottak a betegségeknek, ennek hátterében elsősorban orvosilag feltárható okok állnak. A betegségek - mint bármely más életmegnyilvánulás - azonban számos esetben összefüggésbe hozhatók a gyermekek emocionális állapotával és élettörténetével (pl. a szülők

látogatásának elmaradása, a megszokott rutinok megbomlása, váratlan esemény bekövetkezése stb.), szükséges ezek hátterét megismerése és - a lehetőségek függvényében - a beavatkozás.

Testi kommunikáció: A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók kommunikációjának elsődleges eszköze a testük, hiszen számukra a világ és a másik ember ezen a szinten válik megélhetővé. Ezért az oktatási tartalmakat azok testi dimenziójában kell hozzáférhetővé tenni.

2. A tanulók és a gyógypedagógus közti bizalmas, bensőséges kapcsolat kialakítása, valamint a kommunikáció iránti igény felkeltése és megerősítése

Bizalmas és bensőséges kapcsolat kialakítása:

A tanulók kommunikációs motiváltságának felkeltéséhez a tanulók és a velük foglalkozók között bizalmas, partneri és baráti (semmiképpen sem a gyermekszülő kapcsolat mintáira épülő) kapcsolat kialakítására van szükség, melynek alapja a személyi állandóság. A bizalomteljes kapcsolat megtapasztalása a gyermek igényeihez és életkorához illeszkedően - pl. néven szólítás, kézbevetel, simogatás, a gyermek jelzéseinek figyelembevétele és az arra adott válaszok - biztosítható.

A kommunikációs igény felkeltése, megerősítése: A gyógypedagógus

- törekedjen a tanulók figyelmének megtartására a tanulók által feldolgozható jelekkel (a szem- és testkontaktus folyamatos fenntartásával, a gyermekhez intézett beszéddel);
- adjon adekvát, megfelelően időzített feleletet a tanulók reakcióira, hangadásaira (sírás, gőgicsélés, gagyogás), mozdulataira (mosoly, gesztikuláció);
- kísérje az egyes helyzeteket beszéddel, folyamatosan visszatérő elemekkel (jelzéseként szolgáló mozdulatok, a helyzet megnevezése, ismétlődő testhelyzet felvétele, a szituációra jellemző tárgy megmutatása stb.);
- adjon megfelelő időt és segítséget a tanulóknak a helyzet megértésére és az orientálódásra.

A kommunikáció folyamatossága: A gyógypedagógus

- forduljon a tanulók felé újra és újra minél több kommunikációs csatorna kihasználásával (szólítsa meg őket, beszéljen hozzájuk, kérdezzen tőlük, énekeljen nekik, vegye kézbe őket stb.);
- fejezze ki önmagát, saját érzéseit és gondolatait, és erősítse meg a tanulóknak azt az érzést, hogy érdemes kommunikálniuk és kifejezniük magukat;
- minden megnyilvánulásnak tulajdonítson értelmet, és adekvát módon feleljen ezekre;
- a kommunikáció folytonosságát igyekezzen biztosítani oly módon is, hogy tapasztalatait rendszeresen megosztja a gyermekekkel foglalkozó többi személlyel, így a szülőkkel is. Ezzel teremtsen meg a lehetőséget annak, hogy a tanulók kommunikációs jelzései valóban integrálódhassanak mindennapjaikba, a kommunikáció fejlesztésének eredményeként ne csak napjaik egy-két órája, hanem egész életük lehetőséget kínáljon számukra gondolataik közlésére vagy környezetük jelzéseinek megértésére.

3. A tanulók szükségleteinek kommunikációval (hangdialógussal, beszéddel, jelekkel, tárgyakkal, gesztusokkal, testkontaktussal) kísért kielégítése, a gondozási folyamatokban a pedagógiai és terápiás szempontok érvényesítése (fejlesztő gondozás)

Az alapszükségletek kielégítése - mindennapos tevékenységek:

- személyi higiéné (fürdés, zuhanyozás, mosakodás, hajápolás, száj-, láb- és körömápolás),
- öltözés, vetkőzés, levegőztetés,
- táplálkozás (etetés, evés, itatás, ivás),
- ürítés

biztosítása, támogatása, alkalmai pedagógiai jelentőséggel bírnak, és az oktatás szerves részét képezik. Az alapvető fizikai szükségletek kielégítése során a gyógypedagógus és munkatársai személyi segítőként (semmiképpen sem szülőként) legyenek jelen, és adjanak lehetőséget arra, hogy a tanulók alapvető, egyidejű tapasztalatokat szerezzenek saját testükről és a másik emberrel való kommunikatív együttlétről. Legyen elsődleges szempont a gondozók számára a tanulók személyiségi jogai a gondozási feladatok ellátása közben.

A fejlesztő gondozás: Az alapvető biológiai szükségletek kielégítése során a gyógypedagógus és a személyi asszisztens kiszélesítheti a gyermekek élményhorizontját, segíthet stabilizálni szociális kapcsolataikat, és színteret adhat a szituációhoz kötött tevékenységtanulásnak, gyakorlásnak. A fejlesztő gondozás során alakul ki az érzelmi kötődés, az elemi szociális kapcsolatok, a kommunikáció és az én, a személyes identitás első körvonalai.

Az alapvető szükségletek kielégítésének alkalmaiban mindig kommunikációval kell kísérni a cselekvést, a folyamatot komplex - egyénre szabott -, totális kommunikációs jelzésekkel kísérve a szokások kialakítására kell törekedni. A rituálék és szokások segítik a tanulókat a szituáció felismerésében, mely az adekvát együttműködés feltétele.

Minden apró kommunikációs jelzést észre kell venni, melyek a tanulók aktuális szükségleteire utalhatnak.

4. Az elemi kapcsolatfelvétel formáinak kialakítása, a mindennapos rutin helyzetekben való tájékozódás elősegítése, a választás lehetőségének felkínálása, az igen-nem elkülönítése és alkalmazása

Kapcsolatfelvétel és üdvözlés: A gyógypedagógus

- alakítsa ki stabil szemkontaktust a tanulókkal. Amennyiben a tanulók vizuális információ-felvétele organikus és/vagy funkcionális okból akadályozott, a kapcsolatfelvétel egyéb, kölcsönösen működőképes módjának kidolgozása szükséges, mely a tanulók számára érzékelhetővé teszi nyitottságát és készségét közléseik fogadására. Készítse elő az ehhez szükséges testhelyzet felvételét, és kommunikációjával közvetítse a tanulóknak, hogy mindig kész közléseiket és megnyilvánulásait figyelemmel kísérni.

- egyénre szabott módon alakítsa ki a tanulók számára érthető üdvözlés és köszönés formáit, amelyet a tanulók is használni tudnak, és amelyet mások is alkalmazhatnak.

Mindennapos rutinhelyzetek egyezményes kifejezése: Egyes szituációkra egyezményes, minden esetben azonos - a tanulók számára érthető, de lehetőleg minél szélesebb körben ismert - jelzések, szimbólumok használata, amelyek a tanuló számára minden esetben felismerhetővé teszik e helyzeteket.

A kommunikációs alapszabályok elsajátításának elősegítése:

A figyelem felkeltésének és megtartásának képessége, a kommunikációs szerepek megértése, a kommunikációs funkciók értelmezése, a közös figyelem kialakítása, a kivárás képessége mind alapjai a működőképes interakciónak.

A gyógypedagógus teremtsen minél több lehetőséget a tanulóknak arra, hogy a kommunikáció alapvető szabályrendszerét megismerjék, és ezeket alkalmazni is tudják.

Az önálló döntéshozatal előkészítése: A gyógypedagógus

- biztosítson lehetőséget, hogy a tanulók akár szóban, akár bármely más kommunikációs eszközzel igent és nemet mondjanak, kifejezzék elutasításukat egy helyzettel, személlyel vagy tárggyal kapcsolatban. Különös jelentősége van a visszautasítás szociálisan elfogadható módjai megtanításának,
- teremtsen választási helyzeteket, amelyben a tanulók megérthetik, hogy szükségleteik kielégítésére két vagy több módon is lehetőség nyílik. Ennek az a jelentősége, hogy minden tanuló megtapasztalhatja a környezete feletti kontrollt. A tanuló azon élménye és tapasztalata, hogy képes a kívánsága szerint befolyásolni a környezete történéseit, a legerőteljesebb motiváló eszköz. Az alternatívák közötti választásra bármely, a tanuló által alkalmazott kifejezési forma - mozdulat, ránézés, hangadás stb. - alkalmas lehet.

5. A nyelvi kommunikáció bevonása a nevelés-oktatás folyamatába, ezzel a valóság nyelvi birtokbavételének, a beszélt és írott kommunikációs formák elsajátításának előkészítése

A nyelvi eszközök folyamatos alkalmazása: A gyógypedagógus

- a nevelési-oktatási helyzeteket beszéddel vagy énekkel kísérelje, a tárgyakat, eseményeket és személyeket nevezze meg, szem előtt tartva a „mindig ugyanazt, mindig ugyanúgy” szabályát. Ezzel előkészítheti, hogy a nyelvi közlések a későbbiekben a konkrét helyzetekről leválva is értelmezhetőek legyenek. Így fokozatosan lehetővé válik a tanulók számára a világ jelenségeinek fogalmi szintű megértése,
- figyeljen arra, hogy a nyelvet kísérő metakommunikatív és paranyelvi mozzanatok (hangsúly, hanglejtés, dallam, ritmus) emocionális tartalmakat közvetítenek, és hitelesítik - vagy éppen cáfolják - a beszéd tartalmát.

Amennyiben van olyan tanuló a csoportban, aki esetében az auditív információ felvétele nehezített, a pedagógus a nevelési-oktatási helyzeteket a tanuló számára érzékelhető gesztusnyelvvvel vagy egyéb alternatív kommunikációs formában kísérelje. Az emocionális tartalmak közlésére ebben az esetben is fektessen hangsúlyt. A beszédet ebben az esetben se hagyja el, mert azzal egyrészt lehetőséget teremthet, hogy a tanuló az auditív információk feldolgozása terén fejlődjön, másrészt a tanuló izoláltsága csökkenhet, mivel környezete számára is érthetővé válik kommunikációjának tartalma.

A gyógypedagógus önkifejezése: A gyógypedagógus

- fejezze ki saját véleményét („Én szeretnék ezzel a labdával játszani. És te?”), ezzel minden egyes tanulót ösztönözzön kommunikációra,
- és tegye lehetővé, hogy a tanuló reagáljon, kifejezze saját attitűdjét, tiltakozását vagy beleegyezését,
- az önkifejezéssel és a tanulók kommunikációjának motiválásával teremtsen lehetőséget arra, hogy a gyermekek saját cselekvéseiket egyre inkább a beszélt nyelv kontextusában ismerjék fel.

6. Alternatív és augmentatív kommunikációs lehetőségek feltárása, a kommunikációs eszköztár egyénre szabott kiválasztása

Kommunikációs eszköztár kiválasztása:

Figyelembe véve a tanuló mozgásállapotát, érzékszerveinek működését, kognitív képességeit, motiválhatóságát, kommunikációs igényét és szintjét, a gyógypedagógus válassza ki a tanuló számára legmegfelelőbb kommunikációs eszköztárat.

Konkrét helyzethez kötődő eszközök alkalmazása:

A tárgyak, képek, testjelek, gesztusok vagy hangok beillesztése a nevelési és oktatási folyamatba lehetővé teszi a tanuló számára, hogy a mindennapos helyzetekben, a konkrét szituációhoz kötötten - de azoktól egyre függetlenebbé válva - kifejezzék szükségleteiket, és hatást gyakoroljanak környezetükre.

Elvont kommunikációra alkalmas eszköztárak alkalmazása:

A magasabb absztrakciós képességet igénylő kommunikációs eszközök (például kép- és jelképrendszerek, gesztusnyelv, jelnyelv) alkalmazása elsősorban azoknál a nem súlyosan értelmi fogyatékos tanulóknál eredményes, akik súlyos beszédzavaruk miatt nem képesek magukat beszéddel kifejezni. Ezek az eszközök lehetővé teszik számukra, hogy nyelvtanilag összetett, absztrakt mondatokat alkossanak, amelyek jelentése független lehet a konkrét szituációtól, illetve, hogy kifejezzék magukat, kommunikáljanak környezetükkel, és - ha képességeik lehetővé teszik - a későbbiekben elsajátítsák az írott nyelvet, illetve annak elemeit.

7. A tanulók egymás közti kommunikációjának ösztönzése: egymás üdvözlése, közösen végzett feladatok és játékok alkalmazása, a csoportos foglalkozások során a tanulók cselekvéseinek egymás számára is értelmezhetővé és hozzáférhetővé tétele, a társakkal való test-, szemkontaktus formáinak megtapasztaltatása

Csoportos foglalkozások: Az intézményi rehabilitációs pedagógiai programba épített csoportos foglalkozások (például reggeli kör, közös étkezések, közös fejlesztő foglalkozások) és közös aktivitások (adott témáról való beszélgetés, közös éneklés stb.) lehetőséget teremtenek a közösség kialakulására.

Az egymásra figyelés ösztönzése: A gyógypedagógus ösztönözze, hogy egymást megismerjék, egymás nevét tanulják meg. Serkentse őket, hogy figyeljenek mások cselekvéseire, és hívja fel az egyes tanulók figyelmét arra, hogy a többiek mit és hogyan csinálnak az osztályban.

A tanulók közti közvetlen kommunikáció támogatása: A gyógypedagógus egymás felé is közvetítse a tanulók megnyilvánulásait, a többi tanuló számára is kommentálja közléseiket, tegye lehetővé, hogy a tanulók egymással is kapcsolatba kerüljenek.

8. A tágabb - idegen - környezetben való kommunikáció megtanulása, a nagyobb önállóság és a szélesebb kulturális közösség életében való aktív részvétel lehetőségének megteremtése.

A tágabb világra vonatkozó tartalmak közvetítése: Az iskola tegye lehetővé, hogy az oktatásban a tágabb világra vonatkozó tartalmak (természeti jelenségek, társadalmi jelenségek) is megismerhetők legyenek.

Iskolán kívüli foglalkozások szervezése: Az iskolán kívüli foglalkozások, kirándulások, más iskolák tanulóival való találkozás, közösségi tanulási és játéklehetőségek felajánlásával a gyógypedagógus teremtsen lehetőséget a tanulóknak, hogy minél szélesebb körű tapasztalatokat szerezzenek az emberi, kulturális és természeti világról.

Integrált programok szervezése: Integrált programok szervezésével az iskola biztosítsa a tanuló számára azokat a tapasztalatokat, amelyek a tágabb világ és a társadalom megismerését

szolgálják, és lehetőséget teremtenek a megtanult kommunikációs formák új helyzetekben való kipróbálására és gyakorlására.

4.2. Mozgásnevelés

A testséma kialakítása, a mozgás örömeinek átélése és az önálló cselekvés ösztönzése

A súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek, tanulók többsége - túlnyomó részben a központi idegrendszeri (agyi) sérülés domináns jelenlétéből fakadóan - súlyos fokban mozgáskorlátozott. E területen a nevelés, oktatás, fejlesztés célja a tanuló testsémája kialakulásának elősegítése, a mozgásszerv-rendszer optimális működésének biztosítása, a károsodott tartási és mozgási funkciók korrekciója, kompenzációja, az állapotromlás megelőzése, és a mindennapos tevékenységek, valamint a tanulás, játék- és munkatevékenységek motoros feltételeinek kialakítása. Ebből eredően a fejlesztő nevelés-oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők.

1. A szenzomotoros depriváció csökkentése, a szenzomotoros területen kialakult fejlődési elmaradások pótlása célzott ingerléssel, passzív mozgatással (mozgásérzékelés) és facilitált mozgások kiváltásával; az önindította mozgások ösztönzésével, a célirányos, akaratlagos mozgások optimális feltételeinek megteremtése érdekében a testkép, testséma kialakítása és fejlesztése

A saját test megélése és a testséma kialakítása:

A saját test megélése és a testséma kialakításának elősegítése érdekében lehetővé kell tenni

- a test érzékelését mozgás közben, nyugalmi állapotban, a lazítás és feszítés állapotaiban,
- a test térbeli helyzetének érzékelését különböző testhelyzetek felvételével és ezek megváltoztatásával,
- az egyes testrészek differenciált érzékelését különböző szomatikus és vibratorikus ingerek biztosításával,
- a rendelkezésre álló térben, annak eszközeit kihasználva a saját testnek az emberekhez és a dolgokhoz viszonyított helyzetének a térben való érzékeltetését,
- a test pozitív megélését és a mozgás fejlődését az alapvető szükségletek kielégítése során - a fejlesztő gondozás módszerét is alkalmazva.

A tér és a téri viszonylatok megélése és tudatosítása:

A tér és a téri viszonylatok megélése és tudatosításának elősegítése érdekében lehetővé kell tenni, hogy a tanulók aktív és passzív módon is megtapasztalhassák a különféle téri viszonylatokat. Az önálló mozgásaktivitásra képes tanulók mozgásra ösztönözésével (gurulások, csúszások, forgások stb.) a gyógypedagógus segítse őket abban, hogy saját mozgásukról szenzoros visszajelzést kapjanak.

A súlyosan mozgáskorlátozott tanulóknak is biztosítani kell a mozgás lehetőségét:

rendszeres időközönként gondoskodni kell helyzetük megváltoztatásáról annak figyelembevételével, hogy ennek során megtapasztalhassák a mozgás élményét és a téri viszonyok alapformáit (közel-távol, alul-felül stb.).

Testi kommunikáció alkalmazása: A saját test érzékelésének közvetlen testi kontaktuson, testi kommunikáción keresztül (légzés, érintés, masszázs stb.) történő érzékelésének lehetővé tétele.

Aktivitás felkeltése, motoros válaszadás ösztönzése:

A szomatikus, vestibuláris, vibratorikus, akusztikus, vizuális, taktilis és haptikus ingerek

biztosítása során az aktív motoros válaszadásra történő ösztönzés, kihasználva a tanulók mozgásos reakcióit az aktivitás kialakulásához és fejlődésének támogatásához.

2. Pozicionálás, testhelyzet-korrekción, a helytelen testtartás és testhelyzet megszüntetése, a kóros mozgásminták gátlása, a különböző tevékenységekhez szükséges stabil és biztonságos testhelyzetek kialakítása

Helyes testhelyzetek felvétele:

A helyes testhelyzetek (fekvés, ülés) kialakítása és alkalmazása

- az általános testi funkciók (pl. légzés, emésztés, stb.) javítása,
- a következményes tünetek (pl. decubitus, kontraktúrák, deformitások stb.) megelőzése,
- a mindennapos (önkiszolgálási) tevékenységek lehető legönállóbb kivitelezése (vizelet- és székletürítés, tisztálkodás, öltözés-vetkőzés, étkezés stb.).
- légzés, hangadás, tekintet, mimika, gesztusok, mutató valamely végtaggal stb. optimális pozíciójának megtalálása és gyakoroltatása a kommunikáció motoros feltételeinek javítása érdekében
- a tanuló számára kényelmes, számára tetsző testhelyzet kialakítása.

Gyógyászati és rehabilitációs segédeszközök alkalmazása:

A tanulók szükségleteinek megfelelően a pozicionálás (fekvő, ülő és álló testhelyzetek váltakoztatásának) lehetővé tétele különböző segédeszközök alkalmazásával.

3. A mozgásfejlődés elősegítése a fizioológias mozgássor szem előtt tartásával (a fejkontrolltól a felállásig)

Fej- és törzskontroll, testhelyzetek kialakítása, megtartása: A fej- és törzskontroll kialakulásának segítése az érintett testtájak ingerlésével, az izomzat erősítésével, a szükséges mozgáselemek facilitálásával, a kóros mozgásminták gátlásával.

A statikus testhelyzetek minél önállóbb megtartásának segítése segédeszközzel vagy a nélkül (hason, háton és oldalfekvés, ülés különböző eszközökön, állás segédeszközzel vagy a nélkül).

Helyzet- és helyváltoztatás: A helyzet- és helyváltoztató mozgások kialakításának előkészítése, segítése a szenzomotoros ingerlés eljárásainak felhasználásával, a motoros aktivitás fokozásával. A helyzetváltoztató mozgások kialakítása és fejlesztése a fordulás, a végtagok emelése, a fej- és törzskontroll facilitálásával.

4. A kézhasználat, manipuláció motoros feltételeinek javítása, kialakítása és fejlesztése

A manipuláció fejlesztéséhez szükséges előfeltételek:

A helyes testhelyzetek kialakításának segítése, megteremtése a kézhasználat feltételeinek megteremtése, a manipuláció fejlesztése érdekében. A végtagok átmozgatása, kilazítása a kézhasználat feltételeinek megteremtése érdekében.

A kézfelület érzékelésészlelésének fejlesztése:

A taktilis, vibratorikus, vizuális ingerlés alkalmazásával a kéz érzékelésének, észlelésének elősegítése annak testsémába való stabil beépülése és a kézhasználat kialakítása érdekében.

Koordináció fejlesztése:

A szem-kéz, száj-kéz és két kéz koordinációjának kialakítása és fejlesztése a különböző testhelyzetekben.

Kézhasználat gyakorlása szituációhoz kötötten:

Az elsajátított kézfunkció beépítése a mindennapos tevékenységekbe, célzottan fejlesztve az önellátást és önkiszolgálást a tanult mozgások tudatos felhasználásával:

- a kézhasználat gyakorlása a tanulók számára „értelmes” és jelentőséggel bíró tevékenységek során,
- a kézhasználat gyakorlása a kommunikációs funkciók javítása érdekében,
- a kézhasználat, manipuláció lehetőségeinek kihasználása az irányított játék-, tanulási, kreatív és munkatevékenységek során,
- a rehabilitációs foglalkoztató (ergo-) terápia elemeinek beépítése a kézhasználat, a manipuláció fejlesztésébe.

Segédeszközök: A kézhasználat és a manipuláció javítása érdekében a tanulók szükségleteinek megfelelően gyógyászati és rehabilitációs segédeszközök alkalmazása.

5. A kommunikáció motoros feltételeinek javítása, kialakítása és fejlesztése Pozicionálás: A megfelelő (megfelelően ellazított) testhelyzetek kialakítása a kommunikációs funkciók gyakorlásához.

Mozgásgyakorlatok végzése a kommunikáció kialakítása érdekében: A gyógypedagógus az alkalmazott (alkalmazható) kommunikációs csatornától és/vagy eszköztől függően a foglalkozások során

- segítse elő a mutatóra alkalmas testrész [fej, felső végtag(ok), alsó végtag(ok)] célirányos mozgásainak kialakítását és gyakoroltatását, és
- javítsa a beszédszervek funkcióit (légzőgyakorlatok, fonáció, szájmotórium funkcióinak fejlesztése orális ingerléssel, masszázssal, evésterápiával stb.).

4.3. A dologi, az emberi és a természeti világ jelenségeinek megértése. Az érzékelés- észlelés és az értelem fejlesztése, a valóság kognitív birtokba vétele

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók dologi világhoz való viszonya a fejlesztő nevelés-oktatás kezdetén sok esetben szinte csak a táplálékfelvétellel, a testápolással és az öltöztetéssel kapcsolatos passzív élményekben merül ki. Kezdetben ez jelenti a világot, melyben otthon érzi magát, amelyet észlelni képesek és uralni tudnak. Az ebből eredő, kényszerű befelé figyelésük megakadályozza őket abban, hogy felfedezzék a világot. Ezért a fejlesztés feladata az érzékelhető és észlelhető világ megnyitása, a dologi és emberi világ rendjének felfedeztetése és a valóságmegismerés tágítása a magasabb rendű kognitív folyamatok bekapcsolásával. Ebből eredően az oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők.

A valóság megragadásának segítése, a szenzomotoros funkciók fejlesztése

a) A külvilág felé való fordulás és a dologi világ megélésének elősegítése

Az első feladat, hogy egy elszigetelt világból a közös világba segítse eljutni a tanulót, majd olyan új tapasztalatok megszerzését tegye lehetővé számára, melyek a kifelé fordulásra ösztönzik.

Közös irányultság egy közös világra:

Cél a kifelé fordulás, a tanuló figyelmének a közös világra való irányítása. Olyan élmények

biztosítása, amelyek felkeltik érdeklődését, és amelyekre pozitív módon reagálhat. Ez tanulónként más és más módon valósulhat meg, a meglévő képességtől függően változhatnak az előnyben részesített ingerek és tevékenységek. Ösztönzés az aktivitásra, a külvilág aktív felfedezésére: A gyermekek önmagukat általában a környezet aktív explorálása során tevékenységük és észlelésük forrásaként élik meg, azonban a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók esetében a világ megélése és alakítása a motoros akadályozottságból eredően részben eltérő feltételek között zajlik.

Az aktivitásra ösztönző környezet kialakítása figyelemfelkeltő és könnyen mozdítható, működésbe hozható eszközök használatával valósítható meg. Különböző eszközök és anyagok segítségével - szociális interakcióba ágyazottan - a figyelem felkeltésére, újra és újra a világ felé fordulásra és annak aktív megtapasztalására ösztönöző ingerek biztosítása szükséges. Alkalmazni kell a mozgásnevelés során kialakított testhelyzeteket, a fejkontrollt és a manipulációt elősegítő segédeszközöket.

A szenzoros funkciók fejlesztése:

Szükséges minden érzékelési - vizuális, auditív, taktilis, kinesztetikus, propioceptív, olfaktórikus és az ízleléssel összefüggő - terület fejlesztése a következő szinteken: figyelem, érzékelés, észlelés, differenciálás, emlékezet, szerialitás.

A szenzoros funkciók fejlesztése történhet

- a bazális stimuláció vagy más, a tanuló szükségleteinek megfelelő módszer és eszköz alkalmazásával,
- cselekvésbe ágyazottan, felhasználva a mindennapi tevékenységek adta alkalmakat (például a szaglás és az ízérezékelés fejlesztése, az ízekre való figyelés, a különböző ízek, szagok, illatok megkülönböztetése, az ezekre való visszaemlékezés természetes helyzetben, étkezés és evésterápia során is).

A gyógypedagógus

- használja ki az alapvető szükségletek kielégítésének alkalmait a tanulók
- biztosítson különféle akusztikus ingereket a zeneterápia eszköztárának alkalmazásával. Az érdekes, különleges akusztikus ingerekre - kutyaugatás, fűrészfű hangja, csörömpölés stb. - külön fel kell hívni a tanulók figyelmét, ösztönözni kell őket a hangingerre való figyelésre, differenciálásra s az előzőekkel való összehasonlításra,
- tegye lehetővé figyelemfelkeltő és személyre szóló, egyszerű vagy éppen összetett vizuális ingerek észlelését. Helyezzen fényes, csillogó, élénk, színes, mozgó vagy éles kontrasztos tárgyakat a gyermek látóterébe. A látásnevelés eszközei (színes lámpák, mozgó fények, fényorgona, stb.) is használhatók a vizuális észlelés fejlesztésére.

A taktilis érzékelés a bazális terápia eszközeivel, cselekvésbe ágyazottan minden manipuláció során fejlesztendő (a tanulók figyelmének felhívása a tapintott anyag minőségére, felületére, hőmérsékletére). Ösztönözni kell őket arra, hogy a tapasztaltakat eddigi emlékeikkel összehasonlítsák).

A propioceptív és a kinesztetikus észlelés témakörét a mozgásnevelés tartalmazza, de nem hagyható figyelmen kívül, hogy a saját test helyzetének és mozdulatainak érzékelése és érzékeltetése a mindennapi tevékenységek során is folyamatosan megtörténhet (öltözködés, tisztálkodás stb.). A tanulók kapjanak verbális és vizuális megerősítést is saját testük helyzetéről, mozdulataikról. (Érdemes például nagy tükröket használni az öltöző- és tisztálkodó helyiségekben, valamint a tornaszobában.)

b) Az önindította mozgás elősegítése és annak következményei

A gondolkodás későbbi műveletei az érzékszervi és a mozgásos struktúrák összekapcsolódásából erednek. Az észlelés és a mozgások koordinációjában a tanulás fontos szerepet játszik.

Ehhez a tanuláshoz elengedhetetlen az önindított mozgások minél gyakoribb kivitelezése. Ezáltal a tanulók önmagukat a cselekvés végrehajtójaként ismerik fel, és szándékosan kezdenek cselekedni.

A szenzoros és a motoros működések összekapcsolása:

A cél az érzékelés és a mozgás (például a látás, a nyúlás és fogás, a hang irányába fordulás vagy a hangforrás keresése) összerendeződésének elősegítése.

- A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulóknál az önindított mozgás gyakran nehezen kivitelezhető. Ezért a teret, eszközöket a tanuló adottságaihoz kell adaptálni, különös tekintettel arra, hogy a manipulálható tárgyaik legyenek számukra elérhető közelségben, vagy biztosítva legyen a tanuló számára a helyváltoztatás lehetősége. A manipulációt, fejkontrollt segítő testtartás és a segédeszközök használata - a tanulók szabadon történő közlekedése a csoportban - legyen természetes.

- A segítség szükség szerint irányulhat a figyelemfelhívó inger felé történő fordulásra, az ingerkibocsátó tárgy megérintésére, megtapogatására, az azzal folytatott manipulációs tevékenységre, a mozdulat helyes kivitelezésére, elegendő időt hagyva a mozgásos tapasztalatszerzésre s a tapasztaltak feldolgozására, beépítésére.

A tér felfedezésének elősegítése: Míg az állandó befelé figyelés egyben a tér mellőzését jelentette, a cselekvéssel, a térben való manipulálással, mozgással kezdetét veszi a téri irányok és térbeli viszonyok megismerése. Feladat a minél többértű térbeli tapasztalat megszerzésének biztosítása.

A testhelyzetek gyakori változtatása, a különböző vesztibuláris ingerlést adó játékok még az önindított mozgásra nem képes tanulóknak is segítségükre lehetnek, ha minél többször megtapasztalják az alapvető téri viszonyokat, mint a „fent” és a „lent”, az „előre”, a „hátra” és az „oldalra”.

A fejlesztés, a térbeli tapasztalatszerzés lehetséges eszközei:

- elegendő tér a mozgáshoz,
- olyan megmászható, felborítható, gurítható puha tárgyak, amelyekbe bele lehet bújni, alá, mögé lehet mászni, bele lehet dobálni és ki lehet venni belőle dolgokat,
- szabadtéri játékok, játszóterek és a természet rendszeresen látogatása.

Megfelelő számú segítő személyzettel és személyre szabott adaptációkkal kivitelezhető a fel- és lemászások, a forgások, gurulások, lengések.

Az idő strukturálásának elősegítése:

A világ felé fordulással az idő strukturálódása is kezdetét veszi. Az örömmel végzett cselekvéseket már lehet várni, s több örömteli cselekvésnek sorozata is lehet. Törekedni kell a napi és heti rendszerességre, az időbeli tájékozódás - mely a kis egységektől halad a nagyobb egységek felé - megkönnyítésére. A napok sorrendje érzékeltethető az egyes napokra jellemző tevékenységek váltakozásával. A gyógypedagógus erősítse meg az időbeli tájékozódást a tanulókkal alkalmazott - egyénre szabott, vizuális vagy taktilis - kommunikációs módszer segítségével is. Az aktuális tevékenység jelzéséről fokozatosan térjen át az elmúlt, az aktuális

és az elkövetkező tevékenység jelzéséig. Ezután fokozatosan az egész nap tevékenységeit jelző napirendről térjen át a heti rendre. Ha a tanuló képességei lehetővé teszik, ezután vezethető be a havi, majd éves terv, naptár közös áttekintése. Ezt a folyamatot nagymértékben segíti, ha minden napnak, hónapnak egy-egy egyedi eseményét emeli ki a gyógypedagógus, melyet a közösen készített naptárban jelez, a tanuló számára érzékelhető vizuális vagy taktilis módon.

Az elmúlt, átélt élmények felelevenítésével - fényképek, képeslapok, videó segítségével - a megismerés határai a múlt felé tágíthatók, míg a tervezett események elővételezésével a jelenből a jövő felé tekinthet ki a tanuló.

A természeti világ megismerése:

Az idő strukturálásának legalapvetőbb egységeit a természet változásai (napszakok, évszakok, állatok, növények és emberek fejlődése, növekedése stb.) adják, ezért a fejlesztő nevelés-oktatás biztosítsa annak lehetőségét, hogy a tanulók közvetlen tapasztalatokat szerezzenek a természeti világ jelenségeiről, és a velük kapcsolatos tevékenységeket maguk is végezhessék (évszakoknak megfelelő játékok, szokások).

A szemiotikái (jelek, jelrendszerek, jelfolyamat) funkciók megjelenésének, a valóság ábrázolásának segítése

A világot alkotó tárgyak és jelenségek rendszeres és gyakori megtapasztalásával a tanulóknál először emlékezeti képek alakulnak ki, majd állandósuló sémák, melyek a képzelet segítségével előkészítik a fogalmak kialakulását. A fogalmak lehetnek a hasonló valóság mozzanatok egész osztályát tükröző konkrét, illetve a kognitív fejlődés magasabb szintjén elvont fogalmak és ez ezekkel történő gondolkodási műveletek. A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók, különösen, ha az értelmi fogyatékoság súlyos fokban jelen van, rendszerint ezen a konkrét fogalmi szinten tudnak leginkább értelmi műveleteket végezni. Ha erre a szintre eljutottak, utalni tudnak a jelen lévő, a jelen nem lévő, az elmúlt vagy még meg sem történt eseményekre, dolgokra. A valóság ábrázolását mozdulatokkal, szimbolikus játékkal, tárgyakkal, képekkel, taktilis jelzésekkel és verbalitással szükséges elősegíteni.

Az utánzás tanítása, utánzásra készítetés: A megfelelő mozgásos utánzáshoz rendszeres, önindított mozgásra és utánzásra érdemes mintára van szükség. Az utánzás ismételtetéssel kezdődik. A gyógypedagógus végezzen olyan gesztusokat, mozdulatokat, amelyeket a tanuló • még bizonyos idő elteltével is - maga is végre tud hajtani. Kezdetben a gyógypedagógus is utánozhatja a tanulót, ezzel könnyebben előhívhatja és megértetheti az utánzást.

Alkalmazni kell azokat, a mozgásnevelés során kialakított testhelyzeteket, amelyekben a gyermek szabadon tud mozogni. A fejkontroll kivitelezése és a szemkontaktus felvétele esetleg segédeszközök használatát is igényli.

A közös éneklés, a reggeli kör alkalmával sok lehetőség nyílik mozdulatokkal kísért mondókák tanulására. A mozdulatok mindig a már ismert, gyakran végzett cselekvésekre utaljanak.

Szimbolikus játékok alkalmazása:

A funkcionális (sokszor sztereotip) játékhasználatból a gyógypedagógus segítse a játéktárgyak beépítését egy szerepszituációba (például a korábban csak ide-oda tologatott autó építőanyagot, vagy ennyivalót szállítson).

Alkalmat kell teremteni arra, hogy a tanulók a különböző mozdulatokkal, hangokkal, tárgyakkal jelölhessék és lejátszhassák a képzeletükben, emlékeikben élő valóságot, a szimbolikus játékon keresztül feldolgozhassák feszültségeiket is. A szerepjáték (babázás,

fodrász játék, főzőcskézés, boltos játék) így fontos része lesz a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelés-oktatásának.

Nem kell mindig ragaszkodni az élethű játéktárgyakhoz: a „mondjuk, hogy ez a...” fordulat fokozatos bevezetésével, az egyre sablonosabb, a valóságostól eltérő külsejű tárgyak használatával a tanulók előrébb juthatnak az elvonatkoztatásban.

A rajzolás elősegítése, a rajz fejlesztő hatása:

A rajzolás mint funkció kialakításához szükség van egyéni segítségnyújtásra (pozicionálás, adaptált segédeszközök stb.). A rajzolás lehet egyszerűen egy örömszerző tevékenység, magasabb szinten nem tudatos önkifejezési forma, kommunikációs eszköz. „Nyomot hagyni a papíron” egyéb eszközökkel is lehetséges. Figurás

nyomdával pl. egész események megjeleníthetőek. Ha egy tanuló már legalább két dolog közül tud választani, a nyomda önálló kiválasztása után a papíron az általa megjelölt helyre segített mozdulatokkal nyomdázhat. A formarészletek színeinek variálásával egyedivé, sajátjává teheti munkáit.

Az önálló mozgásra képes gyermekek kapjanak lehetőséget az önálló rajzolásra. A ceruzát foghatják kézben, szájban, lábujjak között, de felszerelhető a csuklóra, fejpálcára vagy egyéb segédeszközökre, amelyeknek már kismértékű elmozdításával is önállóan tud alkotni a gyermek. Becsüljük meg ezt az alkotást, díszítsük vele a csoportszobát vagy az iskolát.

Azokkal a tanulókkal, akiknél a vizuális információfelvétel akadályozott, tárgyakból, tárgyrészletekből készíthetőek képek, melyek a számukra lényeges taktilis információfelvételt segítik, fejlesztik.

A verbális - vagy alternatív és augmentatív eszközökkel segített - önkifejezés:

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulóknál a verbális kifejezések helyett sok esetben alternatív kommunikációs formákra van szükség, mely minden esetben a tanuló egyéni adottságaitól függően alakítandó ki. A jelek, szimbólumok, ábrák megértésének tanítása egyúttal az absztrakciót és a gondolkodást segíti.

A kommunikációs forma építőköveinek alkalmasnak kell lenniük arra, hogy azokkal a tanuló saját világát leírassa, gondolatait megjeleníthesse, s környezete felől érdeklődhessen. A tanulók egyéni adottságaitól és akaratától függ, hogy a számukra választott kommunikációs rendszer mekkora nyelvi egységeket tartalmaz. E nyelvi egységek a fejlesztés során tudatosan bővíthetőek a tanuló értelmi képességei és akarata szerint.

4.4. Az elemi gondolkodási funkciók fejlesztése

Átmenet a ténylegesen elvégzett cselekvés és a csak fejben végzett értelmi műveletek szintje között. A tanulók ezen a szinten már képesek eligazodni az általuk ismert helyeken, eltalálnak az épület egyik pontjából a másikba, de nem képesek lerajzolni vagy más úton visszaadni, hogyan is találnak el oda. Emlékeik még mozgásosak, a reprezentáció új síkján még nem képesek rekonstruálni, amit a cselekvés síkján már megszereztek. Ha az önálló helyváltogatás nehezített, a téri megismerés elhúzódik, s a téri reprezentáció megjelenése is sokáig várat magára vagy teljesen el is maradhat.

Ebben a szakaszban a fejlesztő nevelés-oktatás feladatai a következők:

A téri megismerés interiorizálásának elősegítése:

A téri megismerés segítése személyre szabott segítség biztosításával.

A bejárt, megismert teret jelölhetővé, lejátszhatóvá kell tenni. Kis lépésekben haladva, például

a „hol van?” „merre találok?” „hová rajzoljam?” kérdések tudatosításával és sikeres megválaszolásának elősegítésével. A térben történt változások felfedezését, megértését segíti a tér ábrázolása makettekkel, terepasztallal, rajzokkal, mozgásos feladatokkal.

A több szempontú gondolkodás elősegítése:

E szakasz kezdetére jellemző, hogy a tanulók még nem képesek egyszerre több szempontot figyelembe venni, egyszerre csak egy kiválasztott szempont szerint értékelik a jelenségeket. A fejlesztés feladata annak kialakítása, hogy a tanulók egyszerre több szempontot is figyelembe és számba tudjanak venni.

A decentráció elősegítése:

A fejlesztés célja a térre, időre, mennyiségre, távolságra, magasságra stb. vonatkozó decentráció, az egyéni helyzettől független gondolkodás kialakulásának segítése (például annak belátása, hogy az asztal előtttem van, de másnak balra esik), a relációkat képviselő jelek és viszonyfogalmak megismertetése, használata.

A közös játék alkalmas arra, hogy a játéktevékenységek során az eltérő szempontok, a többi tanuló perspektívája felismerhető, belátható legyen, és a tanuló megértse, hogy más szemszögből másképpen mutatkozhat meg ugyanaz a dolog.

A konkrét műveletek és a formális műveletek konstrukciójának elősegítése, a cselekvések logikai struktúrájának kialakítása, a tér, az idő és a tartam, a sorozatok, halmazok elemi fogalmainak elsajátítása

A halmozottan fogyatékos gyermekek fejlesztő nevelés-oktatásának a cselekvéses tanulás az alapja, de a meglassúbbodott vagy zavart motorium miatt számolni kell az érés esetleges időbeli elhúzóásával. Ebben a szakaszban a tanulók fokozatosan megtapasztalják az anyag és a súly állandóságát, és ismereteket szereznek a tömeg fogalmáról. A gondolkodás fejlődésével mód nyílik a téri viszonylatok absztrakt megismerésére is. Kialakulnak azok a minőségi műveletek, melyek a teret strukturálják: térbeli, egymást követő sorrend és szakaszok vagy távolságok elkülönítése; a hosszúság, a felszín stb. megmaradása. Összekapcsolódnak az időrendi összefüggések (előtt, után) a tartam összefüggéseivel (rövid vagy hosszú ideig). Egyszerre több tulajdonság alapján osztályozzák a tárgyakat és a fogalmakat, és több szempontból is képesek csoportosítani azokat. A számfogalom és a matematikai gondolkodás kialakulásában jelentős szerepet játszanak az absztrakt műveletek. Ha a tanulók képesek ennek elsajátítására, akkor e terület fejlesztésénél irányadónak lehet tekinteni a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvében foglaltakat.

A formális gondolkodás szakaszába jutott tanuló képes olyan elvonatkoztatásra és általánosításra, amelynek nincs szükségszerű kapcsolata a valósággal vagy a tanuló saját elgondolásával. Súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek között általában kevesen jutnak el ebbe a szakaszba. Az ő esetükben az egyén számára legmegfelelőbb fejlesztés érdekében a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvében foglaltakat kell irányadónak tekinteni, és a megfelelő gyógypedagógiai intézményben történő iskoláztatásukat kell kezdeményezni.

4.5. *Kreativitásra, játékra, szabadidős tevékenységekre nevelés. Az emberi lét esztétikai dimenziójának megtapasztalása és a kreatív tevékenységek ösztönzése*

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók számára a műalkotások hozzáférhetővé tétele és azok önálló létrehozása, illetve az ehhez kapcsolódó feladatok a fejlesztő nevelés-oktatás

integráns részét képezik. A zenei, mozgásos, képzőművészeti és irodalmi alkotások megtapasztalása és önálló létrehozása lehetővé teszi a tanulók számára a befogadás, a megértés komplex emocionális és kognitív formáinak megtapasztalását, valamint a kreatív alkotás, létrehozás lehetőségét nyújtja számukra. Fontos, hogy a tanulók megtapasztalják, hogy maguk is képesek pozitív módon adni valamit a világnak.

Ebből eredően a fejlesztő nevelés-oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők.

1. Az emberi lét esztétikai dimenziójának megnyitása, az elemi művészeti tapasztalatok hozzáférhetővé tétele, ezek örömforrásként való megtapasztalásának segítése

Elemi esztétikai élmények: Az elemi esztétikai élmények rendszeres megtapasztalásának segítése a fények, hangok, hangdialógusok, zeneművek közvetítése, megmutatása által, a mozgás (a tánc elemeinek beépítése) hozzáférhetővé tételével.

Célja:

- a tanulókat segítse abban, hogy saját testükön és a másik emberrel való együttlétben - a légzés, a szívverés, a beszédrítmus, a mozdulatok, az egész test egyes mozgásainak ritmikus ismétlődése, a hangdialógusok, énekek, mondókák, illetve ezek összekapcsolódása során - ritmust ismerjenek fel;
- a műalkotásokkal vagy annak elemi formáival való találkozás során a tanulók számára lehetővé tegye a felfedezés, a rácsodálkozás örömeinek, az újdonság élményének megtapasztalását, a műalkotásokhoz kapcsolódó érzelmek (boldogság, szomorúság, meglepődés stb.) átélését;
- segítse az új tapasztalatok összevetését, ezek egymás közötti kapcsolatainak, eltérő jellegének felismerését, használja ki az egyes művészeti tevékenységek több érzékszervre hatást gyakorló jellegét (például a zene akusztikus és vibratorikus modalitásainak összefüggéseit, a zene mint hallható, tapintható - akár számítógép segítségével - látható tulajdonságait);
- a foglalkozások kezdetének vagy végének, valamely cselekvéssor megkezdésének, tevékenységek zenei aláfestésének alkalmazásával az esztétikai elemek - akár rituáliszerűen végzett - nevelési helyzetekbe illesztésével lehetővé tenni a tanulók számára egyes zenei motívumok, képek, mondókák ismétlődő felismerését.

Minden tanulónál törekedni kell annak felmérésére, hogy melyek azok az élményforrások, melyek később beépíthetők szabadidős tevékenységének tartalmas eltöltésébe, és mely élményekből kiindulva lehet segíteni a tanulót a szabadidős tevékenységek kiválasztásában, a pihenésben, relaxálásban.

A tevékenységekről felerősített szenzoros visszajelzések adása: A gyógypedagógus

- a szenzoros visszajelzések segítése, utánzása, a különböző érzékelési modalitások összekapcsolása által segítse a tanulókat saját cselekvéseik érzékelésében, észlelésében, az egyes aktivitások felerősítésének;
- tegye lehetővé, hogy a tanulók a zenehallgatás során, a zene ritmusát követve mozoghassanak, táncolhassanak; testüket ritmusra mozgassák, azon doboljanak; alkalmazzon erre a célra kialakított hangszereket vagy használati tárgyakat, természetes anyagokat.

A tevékenységek során a tanulók minél több alkalommal kapjanak lehetőséget a választásra annak érdekében, hogy egyre tudatosabban vegyenek részt a foglalkozásokon, majd azok egyes

elemei beépüljenek a szabadidős tevékenységbe vagy az önálló játékba is.

2. Az aktív cselekvés ösztönzése, elemi művészi tevékenységek végzése és a közös kreativitás élményének megtapasztalása

Művészi tevékenységek hozzáférhetővé tétele visszajelzések adása:

A gyógypedagógus ösztönözze a tanulókat önálló vagy közösen végzett cselekvésre, tegye lehetővé számukra, hogy elemi művészeti tevékenységeket végezzenek, vagy ezekben részt vegyenek; ennek során aktívan kipróbálhassák az alkotás, a kreatív tevékenykedés élményét, és megtapasztalhassák, hogy befolyással vannak a dologi és emberi világra.

A fejlesztő nevelés-oktatás:

- tegye lehetővé zenei élmények megélését a zeneművek meghallgatása, az önálló vagy közös zenélés során: speciálisan kialakított hangszerekkel, közös, táncos improvizációval, énekléssel, a zenéhez kapcsolódó élmények és érzelmek megbeszélésével;
- a tanuló befogadóképességének megfelelően tegye lehetővé az irodalmi alkotások (ritmus, hanglejtés, hangulat, mondókák, versek, mesék, rövid történetek) megismerését, a megismert alkotásokkal kapcsolatos érzelmek, események, személyek helyzetének, dilemmáinak megismerését és átélését;
- nyújtson segítséget abban, hogy a tanulók - amennyiben képességeik ezt lehetővé teszik - elsajátítsák a kézműves technikák alapvető fogásait;
- tegye lehetővé, hogy a tanulók különböző játékos tevékenységek során (festékek csöpögtetni, kézzel, lábbal, szájjal képeket rajzolni, színes port húzni, grafitot szétörzsölni, gyurmát szétnyomni) érzékelhessenek különböző formákat, tér- és színhatásokat, és közreműködhessenek különböző formák, terek (dobozokból házat építeni, sátrat verni stb.) létrehozásában;
- használja ki, hogy a közösen kialakított terek lehetőséget nyújtanak számos tapasztalat (szoros, tágas, otthonos, csendes stb.) megélésére;
- tegye lehetővé, hogy minél többet kísérletezhessenek a tanulók a különböző anyagokkal, technikákkal önállóan is, a későbbiek során pedig ezek jelenjenek meg, mint önálló szabadidős tevékenységek.

A művészeti tevékenységek közösségi dimenziójának kiaknázása:

Lehetővé kell tenni, hogy a tanulók megosszák egymással a kreatív tevékenységek során felmerülő gondolataikat, kifejezhessék a társaik alkotására vonatkozó érdeklődésüket, véleményüket (a tanuló vagy a gyógypedagógus mutassa be a csoportnak az elkészült művet, a foglalkozás végén közösen nézzék át és beszélgessenek róla stb.).

Olyan helyzeteket kell teremteni, amelyben a tanulók megélhetik a közösen végzett kreativitás, az együtt gondolkodás kihívásait és élményét. A közösen készített műalkotásokon, közösen végzett művészeti tevékenységeken - együtt festett kép, közös zenélés, éneklés, csoportos meseszöveg stb. - keresztül a tanulók megtapasztalják az együtt alkotás közösségi jellegét és azt, hogy az így létrehozott alkotás különbözik az egy ember által létrehozott műtől.

A közös mesehallgatás és történetészöveg - akár külső szakember bevonásával - a dramatikus játékok eszköztárának, a drámapedagógia elemeinek beépítésére ad alkalmat. A közös mesélés, meseszöveg örömforrás, szabad alkotás, amely közelebb viszi a tanulókat saját élettörténetük megértéséhez, feldolgozásához, és lehetőséget teremt rá, hogy önmagukat egy közösség történetének szereplőjeként, döntések meghozójaként tapasztalják meg.

A tágabb kulturális művészeti és esztétikai világ hozzáférhetővé tétele:

Lehetővé kell tenni, hogy a tanulók tapasztalatokat szerezzenek a mások által létrehozott - akár egyetemes jelentőségű, akár a magyar és az európai kultúrát meghatározó - műalkotásokról, valamint részt vegyenek a helyi közösség életében jelentőséggel bíró kulturális eseményeken.

A helyi nevezetességek és rendezvények (múzeum, koncert, természeti értékek stb.) meglátogatása lehetőséget ad a tágabb kulturális világ megismerésére, és egyben az integrált, közösségi programokban való részvétel lehetőségét, illetve az elsajátított kommunikációs készségek gyakorlását is jelenti.

4.6. Érzelmi és szociális nevelés, az én pozitív megtapasztalása, megnyílás a közösség felé, a kommunikáció kulturált formáinak elsajátítása

A személyes érzelmek kifejezése és a másik ember érzelmeinek megértése, a másokkal való együttműködés kialakulásának segítése az iskolai oktatás alapvető - a kommunikáció fejlesztésével szoros összhangban álló - feladatai közé tartozik. A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók számára a szűkebb és tágabb közösségi életben való részvétel az egyik legnehezebben teljesíthető feladatot jelenti. A tanulóknak kezdetben lehetővé kell tenni, hogy önmagukat egyedi, autonóm lényként tapasztalják meg, és ilyenként képesek legyenek belépni egy közösségbe, és részt venni annak életében.

1. Az „én” és a „nem én” elkülönülése, a másik személy valóságának és egyediségének megtapasztalása

Az anyáról való leválás kísérése, segítése: A súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermek és édesanyja többnyire szoros együttélésben léteznek, a fejlesztő nevelés-oktatás-nevelés kezdetén bizonyos esetekben még az „én” és a „nem én” elkülönülése sem megy végbe a gyermekben. Saját magát anyja részeként, anyját önmaga kiterjesztett énjeként ragadhatja meg, fizikai és érzelmi állapotuk gyakran egymás tükörképe.

A tanuló közösségbe kerülése az anyáról való leválás kezdeti állomása is lehet, ezért az iskola feladata, hogy figyelembe vegye az ebből a helyzetből fakadó feszültségeket, és minden eszközzel segítse a szülőket és a tanulót.

Az emberi viszonyok kialakításának segítése:

Az iskolai nevelésnek meg kell adnia azt a biztonságot és védettséget, ami felbátoríthatja a gyermeket arra, hogy az általa megélt világtól a dologi világ s az abban élő személyek felé forduljon.

A különböző élethelyzetekre adott érzelmi reakciók gazdagítása:

A gyógypedagógus igyekezzen megérteni a tanuló érzelmi reakcióit, és tanítsa a differenciált érzelmek kifejezését (tetszik - nemetszik, szeretem - nem szeretem, fájdalom, félelem, büszkeség, szomorúság, lelkesedés, öröm stb.).

2. Az „én” pozitív megélésének segítése, a szociális kapcsolatok megnyílásának támogatása

Minden megnyilvánulás megválaszolása:

A gyermekek minden megnyilvánulását énjük kifejeződésének kell tekintetni, és ügyelni kell arra, hogy szubjektív szükségleteik megértésre, felelősségteljesen kielégítésre kerüljenek.

A tanuló néven szólítása:

A tanulóknál a nevükön történő megszólítás tudatosíthatja, hogy az egyes helyzetekben róluk van szó. Törekedni kell annak tudatosítására, hogy társainak, akik körülötte vannak, is van nevük, és közösen tevékenykednek a nap folyamán.

A saját testiség megélése és az én megtapasztalásának segítése:

A saját testiség lehetővé teszi a másik énjével való találkozást, és ez egyben az én kifejeződésének egyik első formáját adja. A gyógypedagógus feladata, hogy a saját test megtapasztalásának sokféle formája útján gondoskodjon az én pozitív megéléséről és megtapasztalásáról.

Az én megélése az önindította mozgásban és a passzív mozgás során keletkező élményekben:

Az önálló mozgás az én kifejeződése. A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók esetében a mozgás gyakran erősen akadályozott vagy biztonsági okokból mesterségesen korlátozott. A fejlesztés feladata a mozgás ösztönzése, segítése. Minden lehetőséget meg kell ragadni az önindított mozgás kivitelezésére. A súlyosan mozgáskorlátozott tanulók számára a testmozgást és a helyváltoztatást segítséggel kell biztosítani.

Az aktív explorációs tevékenység segítése:

Azáltal, hogy a tanulók környezetüket saját aktivitásukkal vizsgálják, és közben megkülönböztetik azt, amit érdekesnek, s azt, amit érdektelennek tartanak, saját énjüket közlik a körülöttük élők felé. A gyógypedagógus feladata, hogy segítse a tanulókat a világ jelenségei felé fordulásban, az élmények befogadásában, az érdeklődésüknek megfelelő emberek, dolgok és események megismerésében.

3. Kapcsolatfelvétel és közös tevékenység, a szociális kapcsolatok pozitív jellegének megélése, a kommunikáció közösségi formáinak ösztönzése

Az örömteli szociális kapcsolatok megtapasztalásának elősegítése:

A közös játék, a mindennapi testápolás során szerzett pozitív tapasztalatokkal ösztönözhetőek a tanulók arra, hogy újra és újra megnyíljanak környezetük felé. A másokkal teremtett biztonságos és örömteli kapcsolatok kialakítására minden alkalmat ki kell használni.

A spontán kapcsolatfelvétel alkalmainak megteremtése: Olyan helyzeteket teremtése szükséges, amelyekben a tanulónak alkalmuk nyílik arra is, hogy egymással kapcsolatot teremtsenek. A tanulók mintaadással és rávezető játékokkal is motiválhatók.

A szociálisan elfogadható jelzések megerősítése, a nem elfogadhatók leépítése:

Az akadályozott tanulók kommunikációjában gyakran megfigyelhető, a környezet számára kellemetlen jelzéseket célszerű fokozatosan leépíteni, s helyettük olyan jelzéseket kialakítani, amelyeket a környezet is szívesen fogad, tudomásul vesz, és szívesen reagál rájuk.

A gyógypedagógus feladata a jelzések és kifejezési formák fokozatos, az egyéni sajátosságokat figyelembe vevő alakítása, továbbfejlesztése. Ennek sikere azonban attól is függ - s erre a környezetnek figyelemmel kell lennie hogy mennyire veszi újra meg újra figyelembe a leépítésre szánt jelzéssel közölt tartalmakat.

A tanulók egymás közti kommunikációjának ösztönzése:

A tanulók az iskolába lépéssel új közösségbe kerülnek. A közösségben a megfelelő pedagógiai segítségadással a csoporttagok kapcsolatot teremthetnek egymással. A testi kontaktus, egymás tevékenységének látványa, egymás hangjának meghallása hatással van a csoporttagokra.

Lehetővé kell tenni, hogy a csoport életében természetessé váljék a kapcsolatteremtés és az egymással folytatott kommunikáció.

4. A közösségi kommunikációs formák megtanulása, alkalmazása

A figyelemfelkeltés lehetőségének biztosítása: A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók kezdetben ritkán rendelkeznek olyan szociálisan is elfogadható jelzésekkel, melyekkel felhívhatnák magukra társaik és nevelőik figyelmét. A mozgás sokszor olyan súlyos fokban akadályozott, hogy a másik megközelítése, megérintése - hacsak nem közvetlenül egymás mellett vannak - sem lehetséges. A fejkontroll hiánya vagy a vizuális érzékelés zavara miatt a szemkontaktus felvétele is akadályokba ütközhet.

A gyógypedagógus feladata, hogy tanulóként olyan szociálisan is elfogadható jelzést találjon és alakítson ki, amely alkalmas arra, hogy a tanuló felhívja magára a figyelmet.

Az üdvözlés formáinak tanítása: Az üdvözlés a kapcsolatteremtés és a kommunikáció része. Jelzés a másiktól arról, hogy „itt vagyok én is, és látom, hogy te is itt vagy”. Az üdvözlés: nyitása másiktól felé. A gyógypedagógus feladata, hogy a megfelelő pozicionálás után olyan jelzést találjon a tanulóknak, amivel önállóan és érthetően tudják üdvözölni a környezetükben lévőket.

A kommunikáció fenntartásának segítése:

Kommunikáció közben az érdeklődést fenn kell tartani. A gyógypedagógus feladata, hogy a tanulóknak megtanítsa, hogyan tarthatják fenn a figyelmet kommunikáció közben (például gyakori visszajelzés hangjelzéssel, szempillantással, egyéb metakommunikatív eszközzel stb.), hogyan kommunikálhatnak minél hatékonyabban, ami elengedhetetlen a szociális kapcsolatok kialakításához.

Az érzelmek megnyilvánításának segítése, a konfliktusok kezelése:

A gyógypedagógus segítse a tanulókat érzelmeik differenciált kifejezésében és mások érzelmeinek, hangulatainak érzékelésében és megértésében.

A kapcsolatokban előfordulhatnak félreértések, egyet nem értések, konfliktusok, ezért a tanulókat meg kell tanítani arra, hogyan viselkedjenek konfliktus során. A konfliktuskezelés természetét a tanuló képességeihez, adottságaihoz kell mérni.

Csoporton belüli aktivitás ösztönzése:

A csoporton belüli aktivitást befolyásolja a tanuló személyisége, önmagáról alkotott képe, csoporton belül elfoglalt helye, csoporton belüli kapcsolatai, aktuális egészségi és érzelmi állapotai, és kommunikációs hatékonysága. Mindezen tényezők fejlesztésével, optimalizálásával segítse a gyógypedagógus a tanulót, hogy minél aktívabban vehessen részt a csoport életében.

5. A közösségben való viselkedés formáinak tanítása, a szűkebb és tágabb világ kommunikációs normáinak megtanulása és gyakorlása

A közösségi alkalmakban való aktív részvétel segítése: A tanulóknak meg kell tanítani a kulturált együttléti szabályait, az ezek során alkalmazható kapcsolatteremtés lehetőségeit. A közösségi alkalmakat - reggeli kör, étkezések, közös programok stb. - úgy kell kialakítani, hogy a kapcsolatteremtésre, ha igénye van rá, minden tanulóknak módja legyen.

A megfelelő kapcsolatteremtés formáinak kialakítása:

A csoportban való létezés, az ott kialakított kapcsolatok után fokozatosan kell megtanítani a gyermekeknek, hogy mi a különbség az ismerősökkel és idegenekkel való kapcsolat között. A közvetlen és a távolságtartó magatartás jellemzőit, az ismerkedés elfogadható formáit kell

megtanítani nekik. A tágabb világban való viselkedés szabályainak elsajátítása: Az iskolán kívüli színterekre jellemző viselkedési formákat segíteni kell elsajátítani. Más és más az elfogadható viselkedés a játszótéren, a könyvtárban, az áruházban, uszodában, étteremben, vendégségben vagy éppen egy szalonnasütés alkalmával stb. Az oktatás során ezeket a normákat is közvetíteni kell a tanulók felé.

4.7. Önkiszolgálás, egészséges életmódra nevelés, az önállóság és önellátás képességének elsajátítása, az emberi szükségletkielégítés kultúrájának megismerése

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók testi szükségleteinek kielégítése, valamint az e területeken való önállóság megszerzésének elősegítése alapvető pedagógiai jelentőséggel bír, és nagymértékben hozzájárul a tanuló kommunikációjának, kognitív képességeinek - különösen az érzékelés és észlelés funkcióinak - fejlődéséhez. Az önkiszolgálás és az egészséges életmódra nevelés magában foglalja az alapvető biológiai szükségletek kielégítésének - a kommunikáció fejlődése szempontjából alapvető jelentőséggel bíró - kezdeti lépéseit, a mindennapos tevékenységek tanítását és gyakorlását, valamint az emberi szükségletek életkoronként változó jellegének elismerését és megélésének segítését, illetve azok kulturális vonatkozásainak elsajátítását.

Az önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés célja az önellátás szintjének emelése, a személyi függőség és kiszolgáltatottság csökkentése, a mindennapos tevékenységekhez kapcsolódó alapvető életmódbeli ismeretek elsajátítása, valamint az emberi szükségletek kezelésének, kontrolljának és kulturált kielégítésének megtanulása. E területek a megtanult készségek kitüntetett gyakorlóterepai, a rögzülés és általánosítás eszközei, s a természetes kommunikációs helyzetek legjobb modellhelyezetei.

Az önkiszolgálásra és egészséges életmódra nevelés célkitűzéseinek megvalósítása érdekében a testi higiénia biztosításához, az öltözés-vetkőzés, az étkezés segítéséhez a fejlesztő gondozásnak nevezett gyógypedagógiai tevékenység elvei, feladatai és eljárásai alkalmazhatók. A fejlesztő gondozás megtervezése a gyógypedagógus és a szakmai team kompetenciája, míg gyakorlati megvalósításában a személyi és/vagy (gyógy)pedagógiai asszisztensek is közreműködnek.

A fentiekből eredően a fejlesztő nevelés-oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők:

1. A kiválasztási folyamatok (vizelet- és székletürítés) érzékeltetése, együttműködés kialakítása az ehhez kapcsolódó tevékenységekben (pelenkázás), szobatisztaságra nevelés Megfelelő táplálék biztosítása:

Súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók esetében a kiválasztás, valamint a vizelet- és székletürítés megkönnyítéséhez megfelelő étrend szükséges. A rendszeres és bőséges folyadékbevitel, a rostokban gazdag, változatos étrend biztosítása hozzájárul a mozgásszegény életmódból és a gyomor-béltraktus környékén tapasztalható izom működési zavarokból fakadó ürítési problémák csökkentéséhez.

Krónikus székrekedés esetén szükség lehet székletlazító termékek alkalmazására is, melyek nem károsítják a bélrendszert, de megkönnyítik az ürítést.

Pozicionálás és masszázis:

A gyógypedagógus feladata az a vizelet- és székletürítéshez szükséges optimális testhelyzet kialakítása. A tanuló mozgásállapotától függően ez lehet háton fekvés (ellazítást biztosító,

reflexgátló testhelyzet), oldalfekvés, legcélszerűbb azonban az ülő testhelyzet kialakítása és megfelelő stabilizálása (segédeszközzel vagy a nélkül). A függőleges testhelyzet önmagában jelentősen megkönnyíti a vizelet- és székletürítést. A székletürítés segítésére az alhasi régió átmozgatása, a behajlított lábak váltakozó hashoz nyomása (bicikliző mozgás), a vastagbél lefutását követő körkörös stimuláló masszázsszükséges lehet. A vizeletürítés segítésére a gyógypedagógus végezhet a hólyag felett kopogtató masszázst. Szobatisztaság előkészítése és kialakítása: A szobatisztaság kialakulásához megfelelő testi érzékelésre, megfelelő testhelyzetre, lazítási képességre és bizonyos szintű kommunikációs készségre van szükség. Feladat a lassú, óvatos, fokozatos vécére (bilire) szoktatás: Térben (mindig ugyanott) és időben (rendszeres időközönként) strukturált tevékenységvégrehajtás szükséges a szokássá váláshoz. Ugyanakkor érzékenyen észlelni kell a gyermek jelzését ha sürgősen vécére kell mennie.

A hely legyen megfelelően felszerelt a szükséges testhelyzet felvétele és stabilizálása érdekében, legyen megfelelő hőmérsékletű. Kezdetben a tanuló közelében kell maradni, esetleges fizikai segítségnyújtással támogatni a cselekvés sikeres végrehajtásában. Minden önállóságra való kezdeményezést, törekvést értékelni kell, és követni a fokozatosan csökkenő segítségnyújtás elvét. Fontos figyelembe venni a gyermek személyiségi jogait és ennek érdekében olyan körülményeket kell kialakítani, hogy a gyermek ne érezze magát frusztráltan ezekben a helyzetekben.

2. A testápolás, mint örömet adó élmény és a külső segítség elfogadása, együttműködés kialakítása, alapvető tisztálkodási szokások kialakítása (fürdés, zuhanyozás, hajmosás, mosakodás, fogmosás, körömvágás), a tisztálkodás helyzeteiben a testi érzékelés, a dologi és emberi világról szerzett tapasztalatok biztosítása

A tisztálkodási szituációk kialakítása:

A tisztálkodási helyzeteket úgy kell kialakítani, hogy azokat a gyermek pozitív élményként élhesse meg. Az egyes lépéseket azonos helyszínen, azonos sorrendben, azonos eszközökkel (ismert mosdókesztyű, szivacs, fogkefe), azonos mozdulatokkal (határozott, könnyen észlelhető mozdulatokkal) kell végezni, ezzel is segítve a szituáció felismerését, elfogadását, később pedig az aktív közreműködést.

A tisztálkodási helyzetek ideje illeszkedjék szorosan a napirend tevékenységeihez (étkezés előtt és után kézmosás, étkezés után fog- és arcmosás stb.), hogy a gyermekek számára értelmet nyerjenek, kellő motiváció alakuljon ki.

Pozicionálás és segítő eszközök alkalmazása:

Fürdetéskor legfőbb feladat a biztonságos, stabil testhelyzet kialakítása, mely lehetővé teszi a megfelelő ellazulást, valamint a testi érzékelést. Szükség esetén kádba helyezett ülőkék, csúszásgátló alátétek, fejpárnák, kapaszkodók alkalmazása segíti a testhelyzet kialakítását. A megfelelő ellazulás szükséges a testi ingerek optimális felvételéhez.

Zuhanyozáshoz előnyös a zuhanyzószék vagy lehajtható ülőke használata, kapaszkodókkal kiegészítve. A törölközéshez stabil és kemény felület szükséges, esetenként peremmel ellátott pelenkázó, öltöztető hely, de a baleset-megelőzés érdekében mindez megoldható a talajon, megfelelő matrac alátéttel.

Kéz-, arc- és fogmosáshoz a legcélszerűbb az ülő testhelyzet (mosdókagyló előtt) kialakítása és megfelelő stabilizálása, hogy a gyermek a tevékenységre tudjon koncentrálni, és abban részt tudjon venni. Az ülő testhelyzet jelentősen megkönnyíti a személyi segítségnyújtást, a segítő

fogások alkalmazását.

A testápolás kihasználása az egészség megőrzésében, az egészséges életmód kialakításában:

A testápolás tevékenységei közben rendszeresen lehetőség nyílik a gyermek bőrének megtekintésére, így az esetleges felfekvés- veszélyeztetett területek (nyomásponatok, hajlatok) felfedezésére. A testápolás során ezeken a területeken felfekvés megelőzése, illetve kezelése végezhető (hideg-meleg kezelés, masszázs, krémezés, hajlatok szárítása, szellőztetése, hintőporozása).

A fürdés, zuhanyozás a hőmérséklet változtatásával, szomatikus ingerlés, víz alatti masszázs alkalmazásával nemcsak a komfortérzetet javítja és a testséma kialakulását, és differenciálódását segíti, hanem lazítja az izmokat, javítja a keringést. A tisztálkodást követő krémezés a bőr egészségének megőrzését segíti elő.

A fog- és szájjápolás hangsúlyozottan fontos a szájjár nehézségeivel küzdő, illetve a nem rágó gyermekeknél. A fogmosás biztosítja a megfelelő szájhigiénét, elektromos fogkefe használata fokozottan masszírozza a fogínyt. A hatás fokozására szájvíz használata is javasolt.

3. Az öltözés, vetkőzés tevékenységeiben való együttműködés kialakítása és önállóságra nevelés

Az öltözés, vetkőzés optimális körülményeinek biztosítása:

Az öltözés, vetkőzés ideje szorosan illeszkedjék a napirend tevékenységeihez (levegőzés előtt felöltözünk, pelenkázás előtt levetkőzünk), hogy a gyermek számára értelmet nyerjenek, kellő motiváció alakuljon ki a tevékenységek vonatkozásában. Az öltözés, vetkőzés során mindig elegendő időt kell biztosítani az egyes mozdulatok gyakorlására.

A tevékenység megkezdése előtt minden szükséges ruhadarab legyen előkészítve, hogy a folyamatot ne kelljen félbeszakítani.

Az öltözésben, vetkőzésben megcélzott egyre nagyobb önállóság elérése érdekében fontos a könnyen kezelhető, praktikus és kényelmes ruházat kiválasztása, amit a tanuló valóban önállóan fel-, illetve le tud venni. A ruhadarabok nyitásának, zárásának módja feleljen meg a tanuló kézhasználati szintjének (pl. gombok helyett tépőzár, cipzár; gumis derekú nadrág stb.).

Pozicionálás és segítő eszközök alkalmazása: Az öltözéshez, vetkőzéshez

stabil és kemény alátámasztási felület szükséges, esetenként peremmel ellátott pelenkázó asztal, öltöztető hely, de a balesetmegelőzés érdekében megoldható a talajon, megfelelő matrac alátéttel.

Célszerű az ülő testhelyzet kialakítása és megfelelő stabilizálása (segédeszközzel vagy a nélkül), hogy a gyermek a tevékenységre tudjon koncentrálni, és abban részt tudjon venni. Az ülő testhelyzet jelentősen megkönnyíti a személyi segítségnyújtást, a segítő fogások alkalmazását.

Az öltözés, vetkőzés kihasználása egészség megőrzésében, az egészséges életmód kialakításában:

Ha a tanuló kommunikációs jelzései nem minden esetben megbízhatóak, fokozottan ügyelni kell a megfelelő öltöztetésre a betegségek, és az időjárás okozta problémák elkerülése érdekében.

Fokozottan ügyelni kell a ruházatra abból a szempontból is, hogy ne gyűrődjön, ne szorítsa a tanuló derekát vagy végtagjait, mert ez felfekvéseket keringési problémákat okozhat. A ruházat legyen lehetőleg jó minőségű anyagból, a jó nedvszívó, természetes alapanyag a komfortérzet

biztosítása mellett a bőrirritációk, felfekvések megelőzését is segíti. A ruházaton ne legyenek felesleges zsinórok, zsinórzáró műanyag darabok, mert ezek balesetet (lenyelés, fulladás) okozhatnak.

Az öltözés, vetkőzés során folyamatosan alkalom nyílik a tanuló ismereteinek bővítésére, az egészség megőrzésre vonatkozóan is. A rendszeresen ismétlődő események, az évszakok váltakozása biztosítja az ismeretek folyamatos gyakorlását és ismétlő felidézését. A tanuló megérti, hogy mikor, milyen ruhadarabot kell viselni és miért. Fokozatosan megtanulja, hogy mi a teendő, ha süt a nap, esik az eső, fúj a szél, esik a hó. Eközben folyamatosan fel kell hívni a figyelmét, hogy a helytelen öltözködésnek milyen káros következményei lehetnek az egészségére nézve (megfázás, napszúrás, leégés stb.).

4. Az étkezés (evés, ivás) tevékenységeiben való együttműködés kialakítása és önállóságra nevelés

Az étkezés, az evés és ivás nem korlátozható a biológiai értelemben vett táplálékfelvételre, hanem legalább ugyanekkora arányban jelent lelki és szellemi örömforrást, s ezzel együtt szociális élményt. Félelmeiktől és frusztrációtól terhes szituációban, kommunikációs zavarokkal terhelt kapcsolatban valóban nehezen elképzelhető, hogy a sokszor mindkét fél számára nehézkes étkezést örömteli élménnyé lehet alakítani. A fejlesztő gondozáson belül az étkezés tevékenységeiben a zavarok leküzdése mellett a minél aktívabb közreműködés elérése a cél. Ennek érdekében a következő szempontokat kell figyelembe venni:

Az étkezés optimális körülményeinek biztosítása:

Az étkezés (evés, ivás) helyzetét úgy kell kialakítani, hogy azokat a gyermekek pozitív élményként élhessék meg. Az egyes lépéseket azonos helyszínen, azonos sorrendben végezzék, ezzel is segítve a szituáció felismerését, elfogadását, később pedig az aktív közreműködést.

A megfelelő hosszúságú idő, a kellemes légkör és a nyugodt odafordulás lehetővé teszi a súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek számára a táplálékfelvétel problémamentességét. Az étkezés elején rá kell hangolódni a tevékenységre. A külső, zavaró körülményeket lehetőség szerint ki kell iktatni. Az étel minősége, jellege és állaga, a tányéron való tálalás és a felkínált mennyiség mind-mind jelentősen befolyásolják az élményszerűséget. Az étkezés rendszerint a napirend szerint kötött időpontban történik, ez biztonságot nyújt a tanulók számára, a rendszeresség és az előkészületekben való részvétel segít felkészülni a tevékenység végzésére. Ez növelheti a tevékenységhez szükséges motivációt.

A tanulókkal való közös étkezés egyrészt legyen pozitív közösségi élmény, másrészt a mintaadás módszerével segíthetjük az étkezésben való részvétel fejlődését.

A tevékenység megkezdése előtt minden szükséges alapanyag és eszköz legyen előkészítve, hogy a folyamatot ne kelljen félbeszakítani.

Az evésterápiás eljárásoknak a csoport életében mindig a rendszeres étkezési helyzetekbe ágyazottan kell megvalósulniuk. Az étkezésben megcélzott egyre nagyobb önállóság elérése érdekében fontos a tanuló által könnyen kezelhető eszközök kiválasztása.

Pozicionálás és segítő eszközök alkalmazása: Étkezéskor olyan testhelyzetet kell létrehozni, amely a tanuló számára biztosítja a probléma- és félelemmentes táplálékfelvételt. A tanuló mozgásállapota és mozgáskészsége határozza meg, hogy milyen testhelyzetben és milyen segédeszközök (ültető-modulos kerekesszék, kapaszkodók) használatával tudjuk megkönnyíteni a helyes testhelyzet felvételét és megtartását.

A szájmotorium optimális működése, a légzés és nyelés megfelelő koordinálása érdekében (reflexgátló) ülő testhelyzetet kell kialakítani, ezáltal a félrenyelés is elkerülhető. Megfelelő fejtámasz biztosítása szükséges hiányzó fejkontroll esetén. A testhelyzet legyen a gyermek számára ellazított, a segítő (gyógypedagógus) számára pedig kényelmes, nem fárasztó. Így a gyermek a tevékenységre tud koncentrálni, és abban aktívan részt tud venni. Az ülő testhelyzet jelentősen megkönnyíti a szem-kéz, száj-kéz és két kéz koordinációját, valamint a gyógypedagógus szempontjából a személyi segítségnyújtást, a segítő fogások alkalmazását.

Tanulónként egyénileg kell meghatározni, hogy milyen edényekből (tányér, pohár), milyen evőeszközökkel (kanál, villa) történjék az evés és ivás.

Iváskor az életkori sajátosságoktól, a tanuló képességeitől függően a cumisüvegtől a pohárig kell a megfelelő eszközt kiválasztani, szem előtt tartva a minél hatékonyabb és minél önállóbb cselekvés-végrehajtást. Ugyanez vonatkozik az evés során a tálalóedények (tányér) és evőeszközök kiválasztására. Az önálló étkezésnél nem baj, ha az étel szétmaszatoledik, a gyermek öltöztetésénél és az étkezési helyzet megteremtésénél gondoljuk erre.

Az étkezés jelentősége az egészség megőrzésében, az egészséges életmód kialakításában: Ha a tanuló kommunikációs jelzései nem minden esetben megbízhatóak, fokozottan ügyelni kell az étkezési szituációban a legapróbb jelzésekre, testmozdulatokra, hogy elkerülhetők legyenek az esetleges balesetek (félrenyelés, hányás stb.). A megfelelő sűrűségű, állagú, méretű ételek segítik a rágást, a nyelést és a megfelelő emésztést.

Fontos, hogy gyermekeknek mindig legyen lehetőségük több étel vagy ital közül választani. Ez az autonóm személyiség, az egyéni ízlés és a kognitív képességek fejlődése szempontjából jelentős.

Az ételek kiválasztásánál fontos a változatos és egészséges étrend kialakítása, hogy megelőzzük az emésztési és ürítési nehézségeket (lásd vizelet- és székletürítés). Törekedni kell arra, hogy a tanuló minél több fajta ételt megismerhessen, hogy minél változatosabb lehessen az étrendje. Fontos figyelemmel lenni arra, hogy a tanuló elutasít, vagy elfogad bizonyos ételeket. Semmilyen körülmények között nem szabad ráerőltetni a gyermekekre az „utált” ételt.

Valamely ételre vagy alapanyagra való érzékenység esetén feltétlenül szükséges a megfelelő diéta összeállítása (dietetikus szakember segítségével). A fogak épségének megőrzése érdekében is fontos a rágás kialakítása és gyakoroltatása, az étkezés utáni fogmosás, az édes ételek és italok, valamint az étkezések közötti nassolás kerülése.

5. Az egészséges életmódra való igény belsővé válása, az egészségtudatos tevékenységek előnyben részesítése, a szexualitással kapcsolatos ismeretek elsajátítása

Az egészséges életmódra való igény belsővé válásának elősegítése:

A gyógypedagógus értesse meg a tanulókkal az egészséges életmód jelentőségét és azt, hogy felelősek saját egészségi állapotukért. Segítsen nekik abban, hogy, önállóan is tegyenek egészségük megőrzéséért.

A tanulóknak tudatosítani kell, hogy bizonyos ételek, italok, tevékenységek milyen hatással vannak egészségi állapotukra, és hogy milyen speciális szempontokat kell figyelembe venniük a mindennapjaik során.

Rendszeres mozgás és sportolás:

Az iskola biztosítsa a tanulóknak a - képességeiknek megfelelő - sportolás lehetőségét, és

motiválja őket arra, hogy az iskolán kívüli programjaik során is igyekezzenek sporttevékenységeket folytatni.

Segítségnyújtás a szexualitás megértése terén:

Az iskola és a gyógypedagógus ismerje el a tanulók intimitásra és szexualitásra vonatkozó igényeit, és segítse őket abban, hogy szükségleteiket és igényeiket felismerjék, és megértsék ezek jelentését és jelentőségét.

Az iskola és a gyógypedagógus feladata, hogy segítséget nyújtson a tanulóknak és családjuknak a szexualitással kapcsolatos problémák és feszültségek feloldásában, és - az egyéni adottságoknak megfelelően - támogassa a tanulókat a felnőtt szexuális szerepek fokozatos elsajátításában.

5. Az oktatás-nevelés tematikája

Tematikáját tekintve **kapcsolódik az évszakok változásával kapcsolatban álló természeti jelenségek, időjárás, környezet változásainak, élőlények alkalmazkodásának megfigyeléséhez, megtapasztalásához, átéléséhez.** Minden évszakban az időjárás megfigyelése és megtapasztalása, ehhez kapcsolódóan természetes anyagok gyűjtése és felhasználása. Adott évszakhoz kapcsolódó gyümölcsök, zöldségek ízlelése, az egyes ünnepkörökhöz/évszakhoz kapcsolódó jellegzetes ételek elkészítése, elfogyasztása. Évszaknak megfelelő öltözködés megismerése.

Iskolai hagyomány a népszokások ápolása, ezért a tantervbe beépítjük a súlyosan-halmozottan sérült gyermekek által is megközelíthető népszokásokat, a családi ünnepeket, a számukra is közel hozható iskolai ünnepeket, eseményeket. Mindezekhez hangok, zajok, zenék, versek, dalok, mondókák kapcsolása, mozgásos tevékenységekkel történő összekapcsolása.

6. Az egyes foglalkozások céljai, feladatai, módszerei, eszközei

6.1. Reggeli kör/önkiszolgálás

A foglalkozások célja

Az üdvözléssel épül szociális kapcsolatunk, megismerjük személyre szóló zenénket/dalunkat. A találkozás élmény a gyerekek-gyerekek, gyerekek-felnőttek közt, akár testi kontaktus által is. Az önkiszolgálásra nevelés célja az önellátás szintjének emelése, a személyi függőség és kiszolgáltatottság csökkentése, a mindennapos tevékenységekhez kapcsolódó alapvető életmódbeli ismeretek elsajátítása, valamint az emberi szükségletek kezelésének, kontrolljának és kulturált kielégítésének megtanulása.

- az iskolában eltöltött idő kezdetének, ráhangolódás az iskolára, a foglalkozásokra
- odafigyelés egymásra, a másik jelenlétének megtapasztalása
- önkifejezés, kommunikációra motiválttá válás
- társas viselkedés alapjainak kialakítása, csoport megélése
- zenei élményszerzés

A foglalkozások feladata

- kellemes légkör megteremtése
- pozicionálás az aktív részvétel lehetőségének megteremtése
- kommunikációs helyzet megélése, módszerek megismertetése, alkalmazása, beszédértés fejlesztése, hangadásra ösztönzés
- igen- nem válaszadás kialakítása
- Ki van itt? itt van/ vagyok- nincs itt megélése
- csoporttársak képeinek egyeztetése, hiányzók megkeresése
- szobatisztaság előkészítése és kialakítása
- a testápolás, mint örömet adó élmény és a külső segítség elfogadása, együttműködés kialakítása
- alapvető tisztálkodási szokások kialakítása (fürdés, zuhanyozás, hajmosás, mosakodás, fogmosás, körömvágás)
- a tisztálkodás helyzeteiben a testi érzékelés, a dologi és emberi világról szerzett tapasztalatok biztosítása.
- öltözés, vetkőzés tevékenységeiben való együttműködés kialakítása és önállóságra nevelés
- étkezés (evés, ivás) tevékenységeiben való együttműködés kialakítása

Módszerek:

- csoportos foglalkozás
- beszélgetés
- zenés foglalkozás
- játék
- egyéni foglalkozás
- együtt cselekvés
- fejlesztő gondozás

Eszközök:

- ritmushangszerek:
- egyéb hangszerek
- xilofon
- furulya
- ünnepi kellékek (adventi koszorú, gyertya, Mikulás-csizma, húsvéti kosárka tojásokkal...)
- naptár
- dekorációk
- kommunikációs eszközök: képek, jelképek
- reggeli-kör tábla
- időjárás jelző tábla
- eszközök tisztálkodáshoz, étkezéshez ezek képei
- ruhadarabok évszakok szerint ezek képei
- mondókák, énekek, videók

6.2. Szűkebb-tágabb környezet megismerése

A foglalkozások célja

A szűkebb és tágabb környezet jelenségeiről, szereplőiről, tárgyairól tapasztalatok megszerzésével az élet irányításának és folyamatosságának megélése. Az ebben való biztonságos tájékozódás fokozatos kialakulása.

A foglalkozások feladata

- megismerhetővé kell tenni a természeti és társadalmi környezet jelenségeit, eseményeit, tárgyait, személyeit konkrét élményeken keresztül, valóságos élethelyzetekben
- a megszerzett tapasztalatok újra élése, feldolgozása, elmélyítése játékos formában
- saját életben való aktív részvétel kialakítása

Módszerek:

- bazális stimuláció elemei
- AAK módszerei
- bemutatás
- valóságba ágyazott szemléltetés
- játékoság
- cselekedtetés
- gyakoroltatás
- beszélgetés
- ellenőrzés, értékelés
- jutalmazás
- kreatív tevékenységek

Eszközök:

- környezetünk tárgyai

- természet változásai, jelenségei, elemei
- növények
- állatok
- játékok
- hanghordozók, hangszerek
- mese, verses-mondókás könyvek
- képek, fényképek
- dia és video filmek
- kreatív tevékenységekhez szükséges alapanyagok
- rehab. és segédeszközök
- AAK jelképek

6.3. Mozgásnevelés

A foglalkozások célja

Fejlessze a gyermekek térbeli tájékozódását, segítse térbeli tapasztalatszerzésüket. Juttassa őket olyan térbeli, valamint dinamikus mozgásélményekhez, melyek hozzájárulnak környezetük megismeréséhez, az abban való biztonságosabb tájékozódáshoz.

A foglalkozások feladata

- Ez a terület szomatikus, vestibuláris, vibratórikus, kinesztetikus, valamint proprioceptív ingereket közvetít.
- Fejleszti, vagy fejlesztheti a térbeli tájékozódást, a mozgáskoordinációt, egyensúlyérzéklet.
- Jelzések közé ágyazott és azokkal megtámogatott a menete alatt is, ami biztosítja az előreláthatóságot, a gyerekek tevékenységek közötti tájékozódását.
- Lényeges eleme, illetve feladata a tanuló szociális nevelése, mivel a foglalkozáson belüli tevékenységek sokszor nem egy időben, hanem egymás után végezhetők csak a gyermekekkel. Fontos tehát megtanulniuk megvárni, hogy mással is elvégezzék a feladatot, illetve kivárni azt, hogy maguk is sorra kerüljenek.
- Rendszeresség, állandóság biztosítása.
- Közösségi élmény biztosítása.

Fejlesztési feladatok

- mozgásos tapasztalatok saját magukról (propriocepció, kinesztézia)
- testséma-fejlesztés
- mozgásfejlesztés,
- vestibuláris ingerek észlelése, tolerancia növelése,
- kommunikációfejlesztés,
- téri és időbeli tájékozódás fejlesztése,
- érzelmi-szociális területen kivárás, másik tanulóval való kapcsolat segítése,
- manipulációfejlesztés,
- egyszerű ok-okozati összefüggések átlátása,
- téri tájékozódás fejlesztése, téri viszonyulások észlelése (kint-bent, fent-lent, stb),
- szomatikus és taktilis-haptikus ingerek érzékelésének-észlelésének fejlesztése,
- hőmérsékleti különbségek észlelése

Módszerek

- motiválás,
- együttmozgás,
- ismétlés,
- megerősítés,
- egyénre szabott segítségnyújtás,
- differenciálás,
- bazális kommunikáció,
- szemléltetés.

6.4. Munka-szabadidős foglalkozások/Kézműves foglalkozás

A foglalkozások célja

A gyermekek szerezzenek elemi tapasztalatokat a különböző, környezetünkben található anyagokról. E foglalkozás segítse őket abban, hogy az őket körülvevő világban könnyebben tájékozódjanak, minél több emlékük, tapasztalatuk legyen a körülöttük lévő anyagokról, és ezeknek az ismereteknek a segítségével érezzék magukat biztonságban környezetükben.

A kézműves foglalkozások feladatai

- Ez a terület a gyerekek számára elsősorban szomatikus és taktilis- haptikus ingereket nyújt.
- Fejleszti, fejlesztheti a manipulációt, a szem-kéz koordinációt.
- Adott foglalkozás biztosítja, hogy a gyermekek a rendszeresség, állandóság révén a maguk szintjén elsajátíthassák az általunk kínált ismereteket, valamint az adott foglalkozás keretein belül fejlődhessenek.
- Lényeges feladat, hogy felismerhetővé, előre láthatóvá tegyük a gyermekek számára az egyes tevékenységeket, így a kommunikációs jelek alkalmazása nem pusztán az adott foglalkozások előrejelzését szolgálja, hanem a foglalkozáson belüli tájékozódást is. A csoportos foglalkozásokat állandó jelzések teszik átláthatóvá.
- Nagy hangsúly van a foglalkozás közösségi voltán, lényeges, hogy közösen tevékenykedünk és törekvünk, hogy a tanulók minél jobban megélhessék egymás jelenlétét a csoportos foglalkozások ideje alatt.
- Alapvető feladat a megfelelő pozicionálás, olyan kényelmes testhelyzet biztosítása, melyben a gyermekek aktivitásának feltételei a leginkább adottak, mozgásbeli akadályozottságukat reflex gátló testhelyzettel, megfelelő segédeszközökkel, ültetőkkel igyekszünk csökkenteni.

Fejlesztési feladatok

- manipulációfejlesztés,
- érzékelés-észlelés fejlesztése: taktilis-haptikus ingerek,
- szerialitás,
- alapvető ok-okozati összefüggések átlátása,
- kommunikációfejlesztés,
- kommunikációs jelzések és képek tanulása,
- figyelemfejlesztés,
- tárgyfelismerés,

- tárgyállandóság kialakítása,
- tájékozódás térben, időben és a szituációban.

Módszerek:

- bazális stimuláció,
- bemutatás,
- ismétlés,
- motiválás,
- közös cselekvés,
- egyéni megsegítés,
- bazális kommunikáció,
- cselekedtetés,
- megerősítés.

6.5. Munka-szabadidős foglalkozások/Konyhatechnika

A foglalkozások célja

Alapvető tapasztalatok szerzése az egyes évszakokban jellemző táplálékokról, ételekről. A főzés, az étel elkészítési folyamatának megismertetése a gyerekekkel. A hangsúly a folyamat megélésének elősegítésén van.

A foglalkozások feladata

- Ez a terület fejleszti, fejlesztheti a szaglást, ízlelést, emellett taktilis-haptikus ingereket is közvetít a gyerekek számára.
- A főzés folyamatán keresztül a gyerekek lehetőséget kapnak az időbeliség, a szerialitás megélésére, valamint a kivárási gyakorlására is.
- A foglalkozások anyaga az évszakokhoz kapcsolódik, az adott évszak, vagy az ahhoz kapcsoló ünnepkör jellegzetes ételei, ízei az irányadóak.
- A csoport jelzések közé ágyazott és azokkal megtámogatott a menete alatt is, biztosítva ezzel a rendszerességet, állandóságot, az egyes tevékenységek közötti tájékozódást.
- Nagy hangsúly van a foglalkozás közösségi voltán, azon, hogy közösen tevékenykedünk. Törekvünk, hogy a tanulók minél jobban megélhessék egymás jelenlétét a foglalkozás keretein belül.
- Alapvető feladat a megfelelő pozicionálás, olyan kényelmes testhelyzet biztosítása, melyben a gyermekek aktivitásának feltételei a leginkább adottak, mozgásbeli akadályozottságukat reflexgátló testhelyzettel, megfelelő segédeszközökkel, ültetőkkel igyekszünk csökkenteni, kiküszöbölni.
- A foglalkozásokon mindig valamilyen ételt, ital készítünk, amit a csoport végén közösen elfogyasztunk, megkóstolunk.

Fejlesztési feladatok

- érzékelés-észlelés fejlesztése: tapintás, szaglás-ízlelés, hő érzékelés,
- kommunikációfejlesztés,
- szerialitás, folyamat átlátása,
- rész-egész viszony,
- tárgyállandóság,
- manipulációfejlesztés,

- egyszerű ok-okozati összefüggések átlátása.

Módszerek:

- bemutatás,
- közös cselekvés,
- differenciálás,
- egyéni segítségnyújtás,
- bazális kommunikáció,
- bazális stimuláció,
- közös cselekvés vezetett aktívan,
- ismétlés,
- megerősítés.

Eszközök:

Az aktuális tananyaghoz, az étel elkészítéséhez szükséges alapanyagok és konyhai eszközök

6.6. Zene, mese, báb

A foglalkozások célja

Alapvetően pihentető jellegű foglalkozás, amely elsősorban befogadásra és nem aktivitásra épít. Az esztétikai nevelés keretében a gyerekek különböző zeneművekkel, mesékkel, versekkel, mondókákkal ismerkednek játékos formában. Célunk, hogy a foglalkozások révén a gyerekeket különböző, műalkotásokhoz kapcsolódó érzelmek átéléséhez segítsük hozzá.

A foglalkozások feladata

- Esztétikai élmények rendszeres megtapasztaltatása.
- A gyerekek számára pihentető, relaxációt lehetővé tevő ingerek nyújtása.
- Hangsúlyosan receptív jellegű foglalkozás.
- Nem a gyermek aktivitására, hanem a befogadásra épít. Nézik, hallgatják a mesét, bábjátékot, zenét.
- A kiválasztott műveket a többi érzékszervi területet is megcélözva igyekszünk a gyerekek számára megélhetővé, befogadhatóvá tenni.
- Rendszeresség, állandóság biztosítása.

Fejlesztési feladatok:

- relaxáció,
- figyelemfejlesztés,
- kommunikációfejlesztés,
- érzékelés-észlelés fejlesztése,
- testséma fejlesztés,
- felismerés,
- szerialitás.

Módszerek:

- ismétlés,
- megerősítés,
- motiváció,
- bemutatás,

- közös cselekvés,
- differenciálás,
- bazális stimuláció,
- bazális kommunikáció.

6.7. Állatasszisztált terápia

A foglalkozások célja

Tapasztalatok szerzése az élő környezetről, ezen belül érzetek, érzések és tapasztalatok szerzése a kutyáról.

A foglalkozások feladata

- Ez a foglalkozás különböző fejlesztési területekre hathat eltérő hangsúllyal.
- Így hatással lehet a gyerekek kommunikációs tapasztalataira, valamint az érzelmi-szociális nevelés területeire egyaránt.
- A gyerekek számára elsősorban szomatikus, és taktilis-haptikus és auditív ingereket nyújt.
- Különböző, eddig nem ismert mozgásos élmények megélésére ad lehetőséget.
- A fenti ingerek közvetítése az alábbi fejlesztési-nevelési módszerek segítségével zajlik:
 - bazális stimuláció
 - bazális kommunikáció
 - mozgásfejlesztés
 - motiváció.

Hangsúlyt fektetünk a kutya gazdájával való szoros együttműködésre, valamint arra, hogy észrevételeit, tanácsait beépítsük ezekbe a foglalkozásokba.

8. Zeneterápia

A foglalkozások célja

A foglalkozásokkal elsődleges célunk az élményszerzés, valamint, hogy hatást gyakoroljunk a gyermekek érzelmeire. A foglalkozások célja továbbá a gyermekek lehetőségeinek feltérképezése a zeneterápia terén, a sérült funkciók javítása, korrigálása és, ha lehetséges, helyreállítása, továbbá a gyermekek életminőségének javítása.

A foglalkozások feladata

- zeneterápia egyik alapvető feladata, hogy a többi csoportos foglalkozást támogassa.
- A zeneterápiás foglalkozások fejlesztik a gyermekek figyelmét, koncentrációs készségét és ritmusérzékét.
- Fejlesztik továbbá a mozgáskoordinációt, a manipulációs, valamint a kommunikációs készséget.
- A zeneterápia keretében olyan emocionális élményeket nyújtunk a gyermekek számára, melyek az esztétikai, valamint szociális és érzelmi nevelés területeihez szorosan kapcsolódnak.
- Ezek a foglalkozások feltérképezik továbbá azt, hogy milyen zeneművek nyugtatják meg, illetve vitalizálják a gyermekeket.
- A zeneterápia elsősorban akusztikus ingereket nyújt a gyermekek számára, ennek kapcsán a hallásfejlesztés mint alapvető feladat jelenik meg.
- Segíti a gyermekeket az ok-okozati összefüggések felismerésében, mivel számtalan módon

megélhetik, hogy reakciójukra, mozdulatukra, vagy érintésükre zaj keletkezik, a zene vagy énekhang megszólal, esetleg elhallgat.

Egyéb megjegyzések

- A hangszerekkel való manipuláció asztalnál zajlik.
- A zenehallgatás a gyerekek igényeinek megfelelően, többnyire szőnyegen fekvve, babzsák fotelban, labdán, stb. történik.

A Szakértői és rehabilitációs bizottság által meghatározott egyéni fejlesztő foglalkozások ellátása az utazótanári hálózat keretében történik egyéni fejlesztési terv alapján.

7. Az iskolarendszerben működő csoportos foglalkozások tematikája

Évszakok	Kézműves foglalkozás	Állatasszisztált terápia	Zeneterápia	Konyhatechnika	Zene, mese, báb	Szűkebb-tágabb környezet	Mozgásnevelés	Reggelikör/önkiszolgálás
	Szeptember-október-november							
Ősz	<p>Őszi természet: ismerkedés az őszi színekkel megfigyelése gyümölcsökön, faleveleken, terméseken, megnevezés, társítás, képalkotás különböző technikákkal: festés, színespapír tépés, ragasztás, dugótechnika...</p> <p>Színismeret gyakorlása, megerősítése. Színek, formák válogatása, mintázás különböző technikákkal (szívacsecsettel, mozaik...)</p> <p>Őszi növények: Virágos kompozíció ragasztása, az alkotókedv felkeltése különböző technikákkal: színespapír, textil patchwork technikával...</p>	<p>Ismerkedés a kutyákkal, simogatás, érzékelés egész testfelülettel</p> <p>Ismerkedés a kutya és hangjával, kommunikációs helyzetek a kutyával</p> <p>Állati testrészek érintése, megnevezése.</p> <p>Kutya testrészeinek megérintése, simítása, játékos feladatok a gyakorlásra.</p>	<p>Ajak-artikulációs gyakorlatok. A tanulók nevének kimondása, letapsolása.</p> <p>Szüreti dalok, versek, rigmusok felelevenítése, bemutatása, előadása, hangszeres kísérettel.</p> <p>Az időjárással kapcsolatos mondókák, dalok ismétlése.</p> <p>Őszi természeti hangok hallgatása: eső, falevelropogás, szél, susogás...</p>	<p>Ismerkedés az őszi gyümölcsökkel, felhasználásukkal: alma, körte, szilva, szőlő... A gyümölcsök észlelése-érzékelése, megismerése különböző érzékszerveken keresztül: megfigyelés, tapintás, szaglás, ízlelés</p> <p>Egyszerű nyers gyümölcsökből ételek készítése során a tisztítás, hámozás, darabolás, pépesítés módszereinek megfigyelése, képességek szerinti gyakorlása elsajátítása. Kóstolás</p>	<p>Újra együtt: iskolakezdéssel kapcsolatos dalok hallgatása</p> <p>Őszi időjárás: dalok, népdalok hallgatása, a témában, mondókák, kopogósok ritmuskísérettel.</p> <p>Őszi természet: meshallgatás a témában, szereplők azonosítása bábokkal, applikációs képekkel.</p> <p>Őszi gyümölcsökről szóló versek, dalok hallgatása.</p> <p>Nemzeti ünnepnapok: részvétel az intézmény október 6.-i ünnepségén Hangulati előkészítés alkalomhoz illő zenehallgatásával.</p>	<p>Újra együtt a csoport kialakítása. Személyes kontaktus kialakítása. Köszöntő-üdvözlő nyelvi kifejezések, metakommunikációs jelzések alkalmazása, gesztusok felismerése, választása</p> <p>Az iskola épülete, berendezési tárgyai és környezete. A helyiségek körbejárása, fotózása, megtapasztalása.</p> <p>Őszi időjárás, őszi természet. Falevél és termések gyűjtése, járkálás az avarban. Az őszi természet megfigyelése. Az időjárás hangjainak utánzása.</p> <p>Öltözködés évszaknak és időjárásnak megfelelően.</p>	<p>Állapotfelmérés Hibás testtartások korrigálása Tremor csökkentése stabil helyzetben. Aktív, passzív kimozgatás, masszázs Kényelmes testhelyzet kialakítása a napi tevékenységekben A kommunikáció motoros feltételeinek javítása, kialakítása</p>	<p>Köszöntés rituáléjának bevezetése Jelek, saját képek párosítása Utánzás tanulása Időjárási megfigyelések végzése Képek, piktogramok kiválasztása a napi témához kapcsolódóan Nevék, jelek gyakorlása</p> <p>Jelek, képek, időjárás-képek, kiválasztása évszak, hónapok,</p> <p>Napok, foglalkozások képei, sorrendbe rakás</p> <p>Mondókázás, éneklés Megfigyelések végzése</p> <p>Szeptember 15. - Takarítási világnap Szeptember 20. - A gyermekek világnapja</p> <p>Ritmushangszerek használata</p> <p>Szeptember 22. - Európai autómentes nap</p> <p>Szeptember 30. - Siketek világnapja Október 1. - A zene világnapja, Az idősök világnapja Október 4. - Az állatok világnapja</p>

<p>Őszi gyümölcsök mintá-zása krepp papír –galacsinok színespapír... ragasztásával.</p> <p>Megfigyelés, tapintás, szaglás, tépés, vágás, gyűrés, forma-kitöltés.</p> <p>Munkálkodás természetes anyagokkal: őszi ihletésű terméskép készítése dió, mogyoró, makk... megfigyelése, válogatása, ragasztása előrajzolt formákra.</p> <p>Őszi természet: állatfigurák mintázása őszi falevelekből, termésekből... Plüss állatok, képeskönyvek nézegetése, állatfigurák (sün, mókus, róka...) kivá-lasztása, ragasztás, mintázás.</p> <p>Őszi időjárás: öltöztethető babák időjárásnak megfelelő felöltöztetése. Papírmasék, őszi ruhák kiválogatása, megfeleltetése, ragasztása.</p> <p>Ünnepek, hagyományok: tökfigurák, lúd, lámpás készítése különböző technikákkal:</p>	<p>Testséma fejlesztése a kutyaközreműködésével</p> <p>A kutya ápolása, gondozása: fésülés.</p> <p>Mozgásos feladatok a kutya segítségével, hely és helyzet - változtatásokkal a kutya követése. egyéni mozgásképesség figyelembe-vételével.</p> <p>A kutya közeledésre, ösztönzése hívása különféle módokon.</p> <p>A kutya ápolása, gondozása: jutalomfalat adása képességek szerint.</p> <p>Finommozgások fejlesztése, jutalomfalat adása.</p>	<p>Hallási figyelem fejlesztése hangszerekkel.</p> <p>Hangszerek megszólaltatása, hangszer-kép egyeztetése. Hangszerek felismerése képekről.</p> <p>Őszi gyümölcsökről szóló dalok bemutatása, éneklése.</p> <p>Egyenletes lüktetés gyakorlása.</p> <p>Állatokról szóló dalok éneklése.</p>	<p>Ismerkedés az őszi termékekkel, felhasználásukkal: dió, mogyoró, gesztenye...</p> <p>A termések észlelése-érzékelése, megismerése különböző érzékszervek segítségével: vizualitás, szaglás, ízlelés, tapintás útján</p> <p>Tisztítás, darabolás, darálás, reszelés technikájának megismerésével sütemény készítése. Kóstolás.</p> <p>Ünnepi ételek készítése: Hallo-ween, Márton napi lúd... Az ünnep jelképeinek megfigyeltetése: képes szakácskönyv nézegetése, étel kiválasztása, elkészítése, díszítése. Kóstolás.</p> <p>Ismerkedés az őszi zöldségekkel, felhasználásukkal: sütőtök, káposzta... Megismerésük különböző érzékszervek segítségével elkészítésükhöz szükséges konyhatechnikák szerinti elsajátítása főzése, sütése.</p>	<p>Színházlátogatás: a gyerekszínházi bérlet aktuális meséjének megtekintése élő előadásban. Az esemény előkészítése mesekönyv nézegetéssel.</p> <p>Az őszi erdő állatai: meshallgatás, bábozás, mesekönyv illusztráció-inak nézegetése,</p> <p>Zenehallgatás, relaxálás.: Vivaldi: Négy évszak-Ősz</p> <p>Háziállatok: versek olva-sása állatokról, plüss- játékok, képek válogatása a hallottak alapján.</p>	<p>Ruhadarabok felismerése, válogatása. Baba öltöztetése.</p> <p>Kép-tárgy egyeztetése.</p> <p>Hiányos képek kiegészítése.</p> <p>Őszi gyümölcsök. Játék és valódi gyümölcsök felismerése, válogatása, csoportosítása a vizualitás, szaglás, ízlelés, tapintás útján. Őszi zöldségek: Játék és valódi zöldségek felismerése, válogatása, csoportosítása vizualitás, szaglás, ízlelés, tapintás alapján.</p>	<p>Mozgásérzékelés és facilitált mozgások kiváltása</p> <p>Alapvető mozgásformák satbilizálása, korrigálása</p> <p>Mondókákkal mozgásra ösztönzés</p>	<p>Gyakorlás</p> <p>Azonosítás</p> <p>Vizuális-akusztikus figyelem fejlesztése</p> <p>Éneklési kedv felkeltése</p> <p>Őszelő - Őszhó</p> <p>☐ A mogyorók felfedezése</p> <p>☐ Meglepetéskosár</p> <p>☐ Almafa, amelyet mindenki kedvel</p> <p>☐ Költöznek a fecskék</p> <p>☐ Utban a meleg országok felé</p> <p>Október 6. - Aradi vértanúk emléknapja – Nemzeti gyásznap;</p> <p>Október 15. - A fehér bot (a vakok és gyengénlátók) nemzetközi napja</p> <p>Jelek, saját képek párosítása</p> <p>Utánzás tanulása</p> <p>Időjárási megfigyelések végzése</p> <p>Képek, piktogramok kiválasztása</p> <p>A mókusok téli eleséget gyűjtenek</p> <p>☐ Az aranyba öltözött erdő</p> <p>☐ Ahány tök, annyi forma</p> <p>November 1. – Mindenszentek</p> <p>November 2. - Halottak napja</p> <p>Az ősz virágai</p> <p>☐ A barnamedve és a lépesméz</p> <p>☐ A róka és a felhőszakadás</p> <p>Saját jel megkeresése, helyre tétele</p>
---	---	---	--	--	---	---	---

	mintázás, ragasztás, festés...							<p>Mondókázás, éneklés Megfigyelések végzése Ritmushangszerek használata Mondókázás, éneklés Meseshallgatás Labdajáték</p> <p>November 11. - Márton nap Pihennek az almafák ☐ Mít lehet az almából készíteni? ☐ A sündiszno ágya ☐ A bágyadt őszi napsütés Jelek, képek, időjárás-üvegek, évszak, hónapok, napok, foglalkozások képei Advent első vasárnapja</p>
December-január-február								
Tél	<p>Ünnepek, hagyományok: Mikulás figura mintázása különböző technikákkal: festés, ragasztás, sablon színezése...</p> <p>Ünnepek, hagyományok: Adventi ünnepekör, karácsonyi jelképek megfigyelése, leképzése, ajándéktárgyak készítése más-más technikák megismerésével: formák, gyertya öntése, papírdíszek készítése...</p>	<p>Játékos feladatok a kutyával a teremben.</p> <p>A kutya ápolása, gondozása: etetése, itatása.</p> <p>Karácsonyi mókázás a kutyával.</p> <p>Nagymozgások fejlesztése a kutya segítségével képességeik szerint.</p> <p>Mozgásos feladatok a kutyák segítségével, kúszás, mászás alagútban...</p> <p>A kutya megkeresése, megközelítése hangjának lokalizálása után.</p>	<p>Ajak-artikulációs gyakorlatok. Állatok hangjának utánzása.</p> <p>Mikulás váró versek és dalok gyűjtése, éneklése.</p> <p>Halk-hangos érzékeltetése.</p> <p>A téli időjárás megjelenítése, mondókák, hangszerek, zeneművek segítségével</p> <p>Karácsonyi énekek és versek gyűjtése, bemutatása, előadása hangszeres kísérettel.</p> <p>Újévi köszöntők gyűjtése, bemutatása</p>	<p>Ünnepi ételek készítése: szüle-tésnap tortája sütése. A torta, a gyertyák, mint születésnap jelképek megismerése: családi képek, képes szakácskönyvek nézegetése. Tészta keverése, sütése, krém főzése. díszítés, gyertyagyújtás, kóstolás.</p> <p>Egészséges táplálkozás: gyógy-növények megismerése: csipkebogyó, menta levél... vizualitás, szaglás, ízlelés, tapintás útján. Gyógyteák készítése: víz forralása, tea áztatása, ízesítés, kóstolás.</p>	<p>Ünnepek, népszokások: Téli időjárás – dalok, versek hallgatása.</p> <p>Megzenésített versek hallgatása a téli időjáráshoz, természethez kapcsolódóan.</p> <p>Ünnepek, népszokások: Karácsonyi népszerű gyermekdalok hallgatása, éneklése.</p> <p>Élményszerzés: részvétel az intézményi</p>	<p>Háziállatok. Vadállatok. Felismerés, kiválasztás, csoportosítás. Meseshallgatás az állatokról. Téli időjárás természet. Az időjárás hangjainak utánzása. Séta, a téli sportok. Déli gyümölcsök. Játék és valódi gyümölcsök. felismerése, válogatása, csoportosítása a vizualitás, szaglás, ízlelés, tapintás útján. Hagyományok ünnepekhez kapcsolódóan: advent, télapó, karácsony, újév, farsang, télűzés...</p>	<p>.Figyelés saját testre, rögzítés "Testkép, testséma kialakítása és fejlesztése A test térbeli helyzetének érzékelése Önindított mozgások ösztönzése Különböző testhelyzetek felvétele és ezek megváltoztatása Különböző tevékenységhez szükséges stabil és biztonságos testhelyzetek kialakítása</p>	<p>Őszutó - Télelő ☐ Gyakorlás Azonosítás Vizuális-akusztikus figyelem fejlesztése Éneklési kedv felkeltése</p> <p>December 3. - Fogyatékos emberek nemzetközi napja December 4. - Borbála napja, bányásznap December 6. - Szent Miklós napja – Mikulás</p> <p>Jelek, saját képek párosítása Utánzás tanulása Időjárás megfigyelések végzése Képek, piktogramok kiválasztása</p> <p>Mondókázás, éneklés Meseshallgatás</p> <p>December 13. - Szent Lúcia "Luca napja";</p>

	<p>Téli természet: téli képek, képeslapok, mesekönyvek nézegetése: téli táj, téli kép hőember figura festése, mintázása különböző technikák alkalmazásával: ujjal festés sötét háttérre, papírragasztással torta papírból, fonalkép....</p>		<p>mondása újévi dalok éneklése, hallgatása.</p>	<p>Ünnepi ételek készítése: karácsonyra, újévre. Az ünnep jelképeinek, étkeinek megfigyeltetése. Elkészítésükhöz szükséges konyhatechnikák képességek szerinti elsajátítása főzése, sütése.(mézeskalács, szerencse süti...)</p>	<p>gyermekkarácsonyon.</p> <p>Színházlátogatás: a gyerekszínházi bérlet aktuális meséjének megtekintése élő előadásban. Az esemény előkészítése mesekönyv nézegetéssel. Hóemberről szóló mesefilmek megnézése.</p>		<p>Jelek, képek, időjárás-üvegek, évszak, hónapok, napok, foglalkozások képei</p> <p>December 21. - Téli napforduló/Csillagászati tél kezdete December 24. - „Szenteste”</p> <p>Köszöntés rituáléjának bevezetése Jelek, saját képek párosítása Utánzás tanulása Időjárási megfigyelések végzése Képek, piktogramok kiválasztása;</p>	
	<p>Téli időjárás: jellemző időjárás leképezése, nagy téli falikép közös készítése változatos formában (szalvéta, textil foltok ragasztása, festés...) az együttműködés, alkotókedv fejlesztése érdekében.</p> <p>Öltöztethető babák időjárásnak megfelelő felöltöztetése. Papírmasék, eredeti téli ruhák kiválogatása, megfeleltetése, öltöztetés ragasztás.</p>	<p>Érzékszervek fejlesztése a kutya segítségével.</p> <p>A kutya pórázon vezetéséhez, fogás-elengedés gyakorlása.</p> <p>Finommozgások fejlesztése, jutalomfalat adása</p> <p>Farsanghoz kapcsolódó játékok a kutyával</p> <p>Kutyasétáltatás a folyosón: egyéni segédeszközök használatával.</p>	<p>Testrészek megnevezése, nevük letapsolása. Testsémát fejlesztő mondókák, dalok. Testünk hangjai: szívdobogás, lélegzés, mély -magas beszéd-hangok.</p> <p>Ruhadarabok nevének letap -solása, ledobolása.</p> <p>Zenehallgatás. Farsangi dalok gyűjtése és éneklése hangszeres kísérettel. Táncmulatság. Téliüléséhez zajkeltés eszközökkel.</p>	<p>Egészséges táplálkozás: téli gyümölcsökből nyers vagy sült étel készítéséhez a gyümölcsök kiválasztása, megfigyelése konyhatechnikák megismerése, képességek szerinti elsajátítása. Ünnepi ételek készítése: farsang jelképeinek megfigyeltetése: hagyományok nézegetése könyvekből, filmek-ről. Ételkészítéshez az alapanyagok megismerése, a hozzávalók kiválasztása, konyhatechnikák gyakorlása. Tálalás, terítés.</p>	<p>Zenehallgatás: J. S. Bach: Oly szép a téli jégvilág- relaxálás.</p> <p>Farsangi gyermekdalok hallgatása, éneklése.</p> <p>Ünnepek, népszokások: részvétel a farsangi bálon.</p> <p>Zenés filmnézés a tél szépségeiről.</p> <p>Téli állatos mesék hallgatása, feldolgozása.</p>	<p>Testrészek, testséma. Testrészek felismerése, érzékeltetése. Hiányzó testrészek felismerése képen.</p> <p>Téli ruhadarabok felismerése, válogatása. Öltözködés évszaknak és időjárásnak megfelelően.</p> <p>Terítés, vendéglátás Terítés babának és egymásnak. Étkezéshez szükséges eszközök felismerése, válogatása, csoportosítása.</p>	<p>A kézhasználat, manipuláció motoros feltételeinek javítása,kialakítása végtagok átmozgatása,kilazítása a kézhasználat megteremtésének érdekében.</p> <p>A kéz vibratorikus,taktilis ingerlése A saját test helyzetének érzékeltetése az adott helyzet megnevezésével (áll, ül, fekszik stb</p> <p>Testrészek önálló mozdtításának próbálgatása, lehetőség esetén önálló mozdtítása szóbeli instrukció</p>	<p>☐ A madáretető A kert húséges barátai</p> <p>A jég csapdájában</p> <p>A sündisznó mélyen alszik</p> <p>Mondókázás, éneklés Mesehallgatás</p> <p>Január 22. - A magyar kultúra napja</p> <p>Triangulumos kör - mindenkit név szerint köszöntünk (hozzáfűzünk egy éneklős jó reggelt- et) - fontos nézzenek egymásra! Farsangi hangulat megteremtése</p>
Ta	Március-április-május							

<p>Ünnepek, hagyományok: farsangi álarc, szemüveg, trombita, Valentin napi üdvözlőlapp készítése, dekorálása képességek szerint alkalmazható technika-kákkal.</p> <p>Tavaszi időjárás: tavaszi táj alkotása megfelelő színek, időjárás-elemek alkalmazásával, változó -tos technikákkal (zseniliadrót, papírgalacsinok ragasztásával ...)</p> <p>Öltöztethető babák tavaszi időjárásnak megfelelő felöltöztetése, fiú és lány ruhák megkülönböztetése, csoportosítása, öltöztetés, ragasztás.</p>	<p>Játékos feladatok a kutyával a teraszon.</p> <p>Kutyasétáltatás a teraszon: egyéni segédeszközök használata - latával.</p> <p>Téri orientáció fejlesztése az állat segítségével.</p> <p>Húsvéti tojáskeresés a kutyával.</p> <p>A kutya testbeszédének megfigyelése.</p> <p>Labdás feladatok a kutyával.</p> <p>Akadálypályás feladatok, kutyavezetés, irányítás képességek szerint.</p>	<p>Tavaszi dalok gyűjtése és éneklése hangszerek kísérettel.</p> <p>értékelés, gesztusnyelv.</p> <p>Tavaszi hangjai a természetben (madárhangok, vízcsobogás, madárcsicsergés, rovarok hangja, erdei állatok hangjai...)</p>	<p>Egészséges táplálkozás: alapanyagok megismerése, megfigyelése, hozzávalók kiválasztása, az érzékszervek segítségével (mókás szendvicsek, Smoothie...) készítése. Kézi és általuk alkalmazható gépi konyhatéchnikák alkalmazása.</p> <p>Ünnepi ételek készítése: március 15; húsvét, névnap, anyák napja... Az ünnep jelképeinek megfigyeltetése leképzése (a magyar zászló színeinek megjelenítése, tojás, nyúl, szív figura... Hozzávalók kiválasztása, ételkészítés.</p>	<p>A tavasz, tavaszi időjárás: megzenésített versek hallgatása a témában.</p> <p>Nemzeti ünnepnapok: forradalmi dalok, hallgatása, részvétel az ünnepi megemlékezésen.</p> <p>Tavaszi természet: tavaszi versek, gyermekdalok hallgatása, éneklése.</p> <p>Ébred az erdő: állatos mesék a tavaszi témában.</p> <p>Színházlátogatás: a gyerekszínházi bérlet aktuális meséjének megtekintése élő előadásban. Az esemény előkészítése mesekönyv nézegetéssel.</p>	<p>Az iskola környezetének bejárása</p> <p>Tavaszi időjárás, természet. megfigyelése. Az időjárás hangjainak utánzása.</p> <p>Tavaszi ruhadarabok felismerése, válogatása. Háziállatok, vadállatok. és kicsinyeik Felismerés, kiválasztás, csoportosítás.</p>	<p>Egyszerű mozgások közben helyzetváltoztatások teremben, folyosón, Járássegítők, játék babakocsi, húzható-tolható játékokkal végzett mozgás</p>	<p>Nap elkezdése, bensőséges hangulat megteremtése</p> <p>Saját és társak nevének tudatosítása, énkép és csoporttudat alakítása és kialakítása, társakra, nevelőkre való figyelem, alap szociális készségek, kommunikáció, szemkontaktus fejlesztése, szokásalakítás</p> <p>Pál Kata Péter - hangszerral és énekelve</p> <p>Kel a nap keleten című dal éneklése módosított szöveggel - névfelismerés, mindenkit egyesével köszöntünk dalba foglalunk, tüsi labdát kapja meg mindenki, (fogás/elengedés)</p> <p>Labdás feladatok: labda dobálása tetszőleges személynek a Megy a labda című dalra labda adogatás a "mellemmel ülőnek" - Enyém, tiéd című dalra</p>
<p>Ünnepek, hagyományok: magyar jelképek (zászló, kokárda) színezése, készítése képességek szerint. Húsvéti tojások díszítése síkban és térben változatos módon.</p>	<p>A kutya ápolása, gondozása: jutalomfalat adása.</p> <p>Kézjelenk tanulása a kutya irányításához.</p> <p>A kutya ápolása, gondozása: etetése, itatása.</p>	<p>Forradalmi dalok, versek gyűjtése. Zenei élményszerzés.</p> <p>Hallási figyelem fejlesztése hangszerekkel, hangforrás loka-lizálás.</p>	<p>Ismerkedés a tavaszi zöldségekkel: újhagyma, saláta.. A primőrök megismerése különböző érzékszervek segítségével, ételkészítés: tisztítás, hámozás, darabolás, keverés, ízesítés, kóstolás. Ételkészítés tavaszi gyümölcsből: szamóca,</p>	<p>Színházlátogatás: a gyerekszínházi bérlet aktuális meséjének megtekintése élő előadásban. Az esemény előkészítése mesekönyv nézegetéssel.</p>	<p>Öltözködés évszaknak és időjárásnak megfelelően.</p> <p>Hagyományok ünnepekhez kapcsolódóan: március 15; húsvét, anyáknapja...</p> <p>Tavaszi gyümölcsök, zöldségek</p> <p>Játék és valódi gyümölcsök, zöldségek</p>	<p>Különböző téri viszonyok meg tapasztalása passzív és aktív módon</p> <p>Járás segítő gyakorlatok (pl. egyensúlygyakorlatok, ülésből felállás, testsúlyáthelyezés, terhelés tanítása</p> <p>Mozgás a szabadban</p>	<p>Edvard Grieg Reggeli hangulat című darabjának meghallgatása</p> <p>Március 15.re emlékezés</p> <p>Húsvéti ünnepkör húsvéti kosárka tojásokkal, stb.</p>

	<p>Tavaszi természet: valódi virágok tanulmányozása illat, szín, forma, tapintás alapján, összehasonlítása a tanulmányi séta során megfigyelt, lefotózott képekkel. Virágok, virágzó fák, virágos képek alkotása különböző módokon (tenyér lenyomattal, színes papírcsíkok, papír tojástartók, műanyag kupakok...) felhasználásával.</p> <p>Tavaszi természet: állatfigurák mintázása különböző anyagokból és technikákkal: színespapír ragasztással, textil és fonal maradékok felhasználásával, papír hengerekből, hurkapálca felhasználásával... síkban, térben, mozgatható részekkel.</p>	Játékos feladatok a kutyával a szabadban.	Húsvéti veresek és dalok gyűjtése, bemutatása, éneklése Locsoló veresek gyűjtése és előadása. Húsvétal kapcsolatos állatok hangjainak utánzása, velük kapcsolatos dalok gyűjtése és előadása hangszeres kísérettel. Zenehallgatás.	málna, ri-bizli... A gyümölcsök észlelése-érzékelése, megismerése különböző érzékszerveken keresztül, elkészítése az ismert technikákkal.	<p>Ünnepek, népszokások: Húsvéti készülődés dallal, locsolóversekkel.</p> <p>Filmnézés a húsvéti népszokásról, a látottak feldolgozása.</p> <p>Tavaszi természet: tavaszi növények, gyümölcsök dalban és versben</p> <p>Zenehallgatás, relaxálás: Kodály Z: Katalinka részlet gyermekkar előadásában -</p>	felismerése, válogatása, csoportosítása a vizualitás, szaglás, ízlelés, tapintás útján.		<p>mondókák, versek, énekek kommunikációs eszközök: képek, jelképek , reggeli-kör tábla , időjárás jelző tábla</p> <p>Ki van itt? itt van/ vagyok-nincs itt megélése ,csoporttársak képeinek egyeztetése, hiányzók megkeresése</p> <p>zenei élményszerzés</p> <p>Az iskolában eltöltött idő kezdetének jelzése, ráhangolódás az iskolára</p> <p>Odafigyelés egymásra, a másik jelenlétének megtapasztalása,</p> <p>Kommunikációra motiválttá válás társas viselkedés alapjainak kialakítása, csoport megélése Hangadásra való bátorítás</p>
	Június							
Nyár	<p>Nyári természet: képek, képeslapok, mese-könyvek nézegetése: nyári táj, időjárás-elemek (nap, felhők, zápor, szivárvány...) mintázása különböző</p>	Kutyasétáltatás az utcán. Kedvenc játékos feladatok, apportírozás.	Lassú és gyors ütemű nyári gyerekdalok gyűjtése, bemutatója és előadása. Vízzel kapcsolatos dalok gyűjtése és éneklése. Zenei élményszerzés, zene-hallgatás.	Egészséges táplálkozás: Hozzávalók kiválasztása, megismerése: tapintás, szaglás, látás, ízlelés útján. Ételkészítés képességek szerint alkalmazható konyhatechnikával.	Nyár mint évszak: Handel: Vizi zene-zenehallgatás Versek, dalok hallgatása, éneklése a nyárról	Séta a városban. A nyári időjárás, természet megfigyelése. Az időjárás hangjainak utánzása. Nyári ruhadarabok felismerése, válogatása	Térlátás, téri tájékozódás fejlesztése Egyensúlyi reakciók kiváltása a különböző ringó, billenő eszköz-zökön. Mozdulatsorok, összetett mozgások a sorrendiség érzékelésére Szabadtéri játékok	<p>Egymás köszöntése hangadással, odafigyeléssel, labdajátékkal, dallal, szemkontaktussal, simogatással stb</p> <p>Időjárás megfigyelése ,megtapasztalása ,ablakon kinézés, képek, piktogramok kiválasztása</p>

technikák alkalmazásával.							Közös éneklés kézfogással, ritmushangszerekkel, dobolással,
Öltöztethető babák nyári időjárásnak megfelelő felöltöztetése, fiú és lány ruhák megkülönböztetése, csoportosítása, öltöztetés, ragasztás.							Mondókák, versek, énekek
							Nyugodt, kellemes légkör megteremtése,

8. A rehabilitációs foglalkozások tematikája

A **rehabilitációs foglalkozások** a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók állapotához, fejlettségi szintjéhez alkalmazkodnak, fejlesztés, gondozás, nevelés-oktatás folyamata során aktív és passzív szakaszok váltakoznak. A foglalkozásoknak sem testileg, sem szellemileg nem szabad kifárasztania, illetve túlterhelni a sajátos nevelési igényű tanulókat. Ezt szolgálja az évenként kialakított órarend és éves terv is.

Szeptember, október, november						
	Finommotorika	Kommunikáció	Akusztikus figyelem	Mozgáskoordináció	Játék-önkiszolgálás	
Ősz	Ismerkedés az őszi természettel. Ősz színei, formái. Ősz érzékelése és érzékeltetése teméseken, gyümölcsökön.	Hang képzése, formálása. Hangforrás megtalálása. Hangok felismerése. Képekről, tevékenységekről való, őszi munkálatokról, időjárásról, öltözködésről való beszélgetés.	Hallási figyelem fenntartása, fejlesztése, hangforrás felismerése. Hangok utánzása. Ritmus érzék fejlesztése, kialakítása.	Járás, futás irányváltoztatással. Főgyakorlat: csúszás, mászás babzsáktolással	Eddig megszokott tevékenységek alkalmazása, továbbfejlesztése	
	Gyurmázás: gyurma alakítása, hengerelése, formázása, gömbölyítése.	Donászy Magda: Almaszedés c.vers	1.Ősz dalok, mondókák hallgatása	Egyensúlyfejlesztés: Bobath labda, egyensúlyozó tölcser,	Taktilis érzéket fejlesztő játék: Zsákbamacska:	
	az érzékszervek					

<p>működésének direkt, célzott fejlesztése valóságos helyzetekben és tárgyakon</p> <p>megfelelő erősségű és időtartamú inger biztosítása az egyéni sajátosságok szem előtt tartásával</p>	<p>Mese: Szutyetjejev: Az alma</p> <p>Mondókák az őszihez kapcsolódóan: „Lyukas dió..” „Ereszkedik le a felhő..”</p> <p>-légzéstechnika -verbális motorika</p> <p>- a szűkebb és tágabb környezetben való tájékozódás a beszédmegértés és beszédprodukció területén.</p>	<p>A nyár hangjai: -vízcsobbanás -madárcsicsergés -tücsökciripelés</p> <p>Hangfelismerés: -tárgyak hangjai (fakocka, triangulum, csörgő stb...)</p> <p>Kellemes hangélmény kiválasztása zenehallgatással.</p>	<p>hintázás, saját tengely körül forgás. Vesztibuláris érzék, orientáció -billenőrács, trambulín -téri tájékozódás (előttem, mellettem, mögöttem stb.)</p> <p>Orientáció: -„Erre csörög a dió” -célbadobás dióval - gurítás, ütköztetés</p> <p>Gyermek állapotához mérten, a legmagasabb mozgásfelettségi szint elérése.</p>	<p>-kemény és puha tárgyak tapintása, felismerése (papír, textil, zacskó, dörzspapír, fakocka, golyó stb.)</p> <p>Kézmosás gyakorlása. Gyümölcsök tisztításának fontossága</p> <p>Legnagyobb önállóság, és részvétel elérésének lehetősége.</p>
<p>Szín ismeret megerősítése, gyakorlása. Színek alkalmazása, különböző technikákkal. Diófestés: katica, teknős (választott alapsablonnal kiegészítve)</p>	<p>Háziállatok, vadon élő állat (képválogatás) -aktív, passzív szókinccs bővítése</p> <p>Mesefeldolgozás: A brémai muzsikások</p>	<p>Ismert dal felelevenítése: Hull a szilva...</p> <p>Dal: De jó a dió... „Körtéfa, körtéfa...”</p> <p>Dal: Ettem szőlőt... Lipem, lopom... -éneklés változó ütemben -dallambújtatás</p>	<p>Kúszás köralakban tárgykerüléssel -kúszás babzsáktolással</p> <p>Erdei állatok és madarak mozgásának imitálása. (sánta</p>	<p>Szívószállal irányított fújás, szívás -kis súlyú tárgyak fújása (papír, fólia</p> <p>Kavicsfestés:</p>

<p>-krepp papírból szőlőszemek gyűrése, ragasztás -„Formaváros”-síkidomok felismerése, színezése -szőlőtöke vegyes technikával Módszerek: bemutatás, szemléltetés cselekedtetés, gyakoroltatás, beszélgetés és ezek ismétlései, felidézései - bazális stimuláció</p>	<p>Szüreti hagyományok megbeszélése, képek nézegetése. Az intézményi szüreti felvonulás emlékeinek felidézése. Mese: A róka és a szőlő -az egyéni adottságoktól függően a beszéd, kommunikáció állapotának szinten tartása, fejlesztése.</p>	<p>Zenehallgatás Mély-magas megkülönböztetése, ritmusfejlesztés Ritmusos testmozgás zenére. A gyermek folyamatos motiválása, önkifejezésének, közlési kedvének érdekében.</p>	<p>róka, nyúl, medve, veréb, pók, özugrás,) Játék: Mókusok ki a házból! Fontos a szintentartás. A másodlagos elváltozások kialakulásának megelőzése.</p>	
<p>Ide kapcsolódó hagyományok, tök faragás, Márton napi Lúd készítés, Őszi szüretre készülődés. Őszi gyümölcsök, növények készítése . Tevékenységek természetes anyagokkal. Tök barkácsolás színes papírból Őszi termésekből kép kompozíció, állat, virág mintázat, nyomdázás.</p>	<p>Vers: Őri István: Halloweenre c.vers 1,vsz. A tök jellemzőinek megbeszélése (szókincsfejl.), képek nézegetése, beszélgetés Őszi témájú versek, mondókák ismétlése. Felkészülés a télre. Időjárás változása, öltözködés jellemzői. Képválogatás, irányított beszélgetés.</p>	<p>Állathangok felismerése: Zenehallgatás :Dalok állatokról Eszközök: Számítógép, laptop, tükör, dob, pálca</p>	<p>„Tök-party” Maszkok készítése Halloween vers felidézése Módszer: komplex mozgásterápia, szóbeli irányítás, passzív, aktív mozgatás, korrigálás, motiválás. Eszköz: egyensúlyozó tölcser, pad, bordásfal,</p>	<p>Foglalkozás után eszközök letisztítása, elpakolás, kézmosás. Magok válogatása (kukorica, búza, tökmag) Tökmagból barkácsolás:</p>

	Az őszi változásai színeiben.	- könyvek ,képek, fényképek , dia és video filmek		basalis stimulacio, labda.	
	December, Január, Február				
	<p>Különböző technikákkal ünnepi hagyományok felelevenítése. Mikulás, advent, karácsonyi készülődés.</p> <p>Mikulás készítése papírból téli tájkép, hóember-rajzolás (fotópapír, fogkrém v. fehér tempera) kézfunkció fejlesztése, javítása.</p> <p>Módszer: bemutatás , szóbeli közlés, irányítás.</p> <p>passzív mozgás , aktív mozgás motiválás , játékoság , differenciálás</p>	<p>Irányított beszélgetés Téli ünnepéről.</p> <p>Találós kérdések.</p> <p>Időjárással kapcsolatos észrevételek, megfigyelések megbeszélése.</p> <p>Versek, dalok gyűjtése a Mikulásról. A Téli ünnep köszöntése, fogadása.</p> <p><i>Vers:</i> <i>Donászy Magda</i> Téli ünnepén Luca-búza ültetés</p> <p>Beszélgetés a Luca hagyományról.</p> <p>Téli képek nézegetése.</p> <p>Szempont: -táj -időjárás -ruházat</p>	<p>Téli dalok: Téli ünnep itt van... Hull a pelyhes, hull a hó... Itt kopog, ott kopog.... Hull a hó, hull a hó...</p> <p>Dallambújtatás, dallamfelismerés, ritmusérzék.</p> <p>Karácsonyi dalok, zenék hallgatása</p> <p>Hangos éneklés, együtt.</p>	<p>nagymozgások és finommozgások fejlesztése, kézfunkció fejlesztése, javítása.</p> <p>Különböző eszközökkel és helyzeteken keresztül vestibuláris ingerek biztosítása.</p> <p>Ugrások a trambulínon.</p> <p>Zenei torna, táncos mozgások.</p> <p>Készülődés a ráhangolódás az ünnepekre.</p> <p>Zene, ovi, Téli ünnep (CD) Szoborjáték, párkereső játék</p>	<p>Napirendbe ágyazottság.</p> <p>Önállóság , önkifejezés fejlesztése.</p> <p>-Építőjáték -Puzzle</p> <p>Szabadon választható játék</p>
Téli	Karácsonyi képeslap, fenyőfa készítése.	Filmvetítés: Niko 1.			Tevékenységek után segédkezés az elpakolásban.

<p>Különböző technikák, eszközök, lehetősége.</p> <p>Módszer: bemutatás , szóbeli közlés, irányítás.</p> <p>passzív mozgás , aktív mozgás</p> <p>motiválás , játékoság , differenciálás</p>	<p>Karácsonyi versek, énekek, mesék.</p> <p>Önkifejezés, interakciók fejlesztésének elősegítése.</p> <p>Eszköz: különböző hanghordozók használata, IKT eszközök.</p>	<p>Karácsonyi dalok ismétlése, zenehallgatás</p> <p>Ég a gyertya ég... Fenyőünnep immár eljő.... Kiskarácsony, nagykarácsony.... Mennyből az angyal.....</p> <p>Újévi énekek, dalok éneklése.</p>	<p>Állatok mozgásának utánzása különböző mozgásokkal, tükör előtt.</p> <p>Tál időjárásának bemutatása mozgással.</p>	<p>Asztal letörlés, szemetes kiürítése, kézmosás.</p> <p>Irányított, bemutatott tevékenység.</p>
<p>Évszakforgó készítése.</p> <p>Színes papírok, olló , ragasztó felhasználásával.</p> <p>Újévi képeslapok készítése.</p>	<p>Hónap-mondóka: Január elől jár... Újévi köszöntő.... Hull a hó, hull a hó lesz belőle takaró..... Élmények elmesélése. Csoportosítás, válogatás. -Testrészek és funkciójuk (megnevezés) -Érzékszervek (funkciók)</p>	<p>Ritmusfejlesztés. Ritmusra taps, dobolás.</p> <p>Mondóka: Hüvelykujjam almafa... Itt a szemem, itt a szám... Eszköz: IKT, hanghordozók.</p>	<p>Szem-kéz koordináció. Labda leütése, elkapás, gurítás, görgetés vonalak között.</p> <p>Egyensúlyozó járás babzsákkal. Hossztengely körüli gurulás.</p> <p>Átlépések tárgyak felett, szerről szerre.</p>	<p>-Gyöngyfüzés (téztafüzés) -kártyajáték Tükörjáték Tapintótábla, zsákbamacska Célbadobás. Zsákbamacska.</p>
<p>Kézrajz. Nagy méretű emberrajz (tanuló körberajzolása.).</p>	<p><u>Mese:</u> Zelk Z : A négy vándor <u>Játék:</u></p>	<p>Gryllus: Dal a hidegről Zenehallgatás:</p>	<p>Tartásjavító,,gerincmobilizáló torna.</p>	<p>Konstruktív játék. Játékok, eszközök elrakása, asztal letakarítása.</p>

<p>Testrészek kapcsolódásának jelölése, részletek megjelenítése.</p> <p>Téli öltözködés. Ruhadarabokat ábrázoló képek válogatása, babaöltöztetés.</p> <p>Mi az egészséges fogaink számára? Csoportosítás.</p>	<p>„Pakolunk a bőröndbe! Mit viszek magammal? - játék</p> <p>Tablókészítés. A hét során gyűjtött, egészséges életmóddal, étkezéssel kapcsolatos képek kiválogatása, rendszerezése, felragasztása. Irányított beszélgetés.</p>	<p>Alma együttes: Vitamin dal</p> <p>Farsangi dalok:</p> <p>Itt a farsang... Úgy tetszik, hogy jó helyen vagyunk itt..</p> <p>Társas kapcsolatok szorosabbá tétele, elfogadás, türelem erősítése.</p>	<p>Utánzógyakorlat a gerinc nyújtására, erősítésére.</p> <p>Padgyakorlatok. Húzózkodás, mászás padon. Járás padon két lábbal, mellélépéssel, tarpeszben pad fölött, különböző kartartásokkal, eszközzel a kézben</p> <p>Botgyakorlat. Utánzógyakorlatok bottal. Bot körbeadogatása. Szem-kéz koordinációs gyakorlatok két kézzel. Átadás egyik kézből a másikba, test körül körbeadás. Mozgás zenére</p>	<p>Súgós játék Kacsintós játék Zseblámpafény követés Farkasszem-nézés</p> <p>- Motiválás, dicséret</p>
<p>Farsang, busójárás átbeszélése, tél űző motívumok.</p>	<p>Irányított beszélgetés. Téli élmények.</p>	<p>Zenehallgatás Gryllus: Bál, bál, maszkabál</p>	<p>Labdakezelés. Páros gyakorlat hasonfekvésben,</p>	<p>Csörgő készítése sajtos dobozból, papírgurigából</p>

	<p>Különleges ételek, öltözködés megbeszélése. Busóálarc készítése (tészta, puffasztott rizs-bab)</p> <p>Farsangi kalap készítése.</p> <p>Kreatív tevékenységhez szükséges alapanyagok felhasználása.</p>	<p>Egyéni szükségletek figyelembe vétele.</p> <p>Mese: Móra Ferenc: A didergő király</p> <p>Weöres Sándor: A medve töprengése c.vers</p> <p>Farsangi énekek, hagyományok felelevenítése. Tárgy- kép egyeztetés, csoportosítás.</p>	<p>Dal: Bújj bújj medve .. Jön a tavasz, megy a tél.. Mackó mackó ugorjál..</p>	<p>terpeszülésben, állásban: gurítás, dobás, elkapás, rúgás</p>	<p>Zenés festés – Az állatok farsangja</p> <p>Filmvetítés: Jégvarázs</p>
Tavas	Március, Április, Május				
	<p>Tavasztündér/ színezés. Különböző tevékenységgel) festés, zsírkréta, színes ceruza)</p> <p>Tárgy-kép egyeztetés, válogatás, csoportosítás.</p>	<p>Vers: Tavasztündér</p> <p>Magvak ültetése, ágak rügyeztetése. A víz, a napfény hatása a természet újjáéledésében. Ennek megfigyelése, megbeszélése, megtapintása.</p>	<p>Ismert dal éneklése Tavaszi szél...</p> <p>Zenehallgatás: Gryllus: Tavasz...</p> <p>Versek, dalok, mondókák gyűjtése, elneklése, olvasása, megnézése.</p>	<p>Saját testének ismerete, határai, képességei. Egyéni képességek figyelembe vétele.</p> <p>Vesztibuláris érzék fejlesztése Billenőrács, trambulin</p> <p>Vesztibuláris érzék fejlesztése. Csúszás, járás padon.</p>	<p>-gyöngyfűzés - kártyajáték - zsákbamaczka - -páros játékok - kártyajáték - puzzle</p>

<p>Nemzeti jelképek készítése. (vágás, ragasztás, tépés, gyúrás)</p> <p>Kokárda, zászló készítése.</p> <p>Hajtogatás, ragasztás</p> <p>Ünnepi hagyományoknak megfelelő alkotások. Tavaszi virágok, üdvözlő lapok, képes lapok, tavaszi színezők.</p> <p>Vágás, ragasztás, gyúrás, pötyizés. Különböző technikák alkalmazása.</p>	<p>Márciusi ifjak nézegetése könyvekben, újságokban.</p> <p>Irányított, célzott beszélgetés.</p> <p>Mese: nagytakarítás a napnál.</p> <p>Mese feldolgozása: Rajz készítése a meséről.</p> <p>Mire használjuk a vizet? Irányított beszélgetés.</p> <p>Feladatlap kitöltése, színezés, egyeztetés, csoportosítás.</p>	<p>Ritmusérzék fejlesztése.</p> <p>Ritmusgyakorlatok zenére dobbal, csörgővel.</p> <p>Új dal:</p> <p>Weöres Sándor: Tavaszköszöntő</p> <p>Tavaszi dalok felelevenítése.</p> <p>Körjátékok.</p> <p>Állatos mesék, énekek.</p>	<p>Járás hullámvonalon</p> <p>Járás bekötött szemmel</p> <p>Mászás bordásfal fel, le, oldalirányban.</p> <p>Egyik majd másik láb hátralendítése.</p> <p>Alapmozgás nehezített helyzetben:</p> <p>-fellépés, lelépés, átlépés</p> <p>Alapmozgás nehezített helyzetben:</p> <p>-leugrás, ugrálás trambulínon, átugrás</p>	<p>- társasjáték</p> <p>- puzzle</p> <p>Önkiszolgálás:</p> <p>- orrfújás</p> <p>- rendrakás</p> <p>Tavaszi virágok. Hajtogatás</p> <p>Udvari játékok.</p> <p>Hinta, séta, fogócska, labdajáték.</p> <p>Irányítás, bemutatás, bevonás.</p>
<p>Plakát készítése, közös tevékenység.</p> <p><i>Anyák napja</i></p> <p>Pitypang készítés.</p> <p>Terem díszítse, tavaszi dekoráció készítése.</p> <p>Húsvéti ünnepekre való készülés.</p>	<p>Locsolóversek.</p> <p>Húsvéti népszokások felelevenítése. Tojásfestés, locsolkodás. Locsolóversek kiválasztása</p> <p>Barkácsolás:</p> <p>Tavaszi dekoráció</p>	<p>Alkalomhoz illő versek gyakorlása, hallgatása.</p> <p>Ritmusra éneklés, táncolás.</p> <p>Bemutatás, bevonás, motiválás, dicséret.</p>	<p>Játékos utánozógyakorlatok párosan-ülésben, állásban. Járás, futás kézfogással, párosan.</p> <p>Leguggolás, felállás párosan.</p>	<p>- vízcsap megnyitása, elzárása</p> <p>-csónak hajtogatása, ragasztás</p> <p>Szabadon választható tevékenység. IKT fejlesztő programok.</p>

Nyár	Június				
	Nyári időjárás, természet. Képeslapok, rajzok készítése. Különböző technikák alkalmazásával. Teremdekoráció. Közös tevékenység.	Nyári élmények, vágyak elmesélése. Irányított beszélgetés. Nyári időjárás átbeszélése. Megfelelő ruházat Egészségvédelem. Ételek. Nyári strandolás veszélyei.	Tavaszi dalcsokor éneklése. Ritmuskíséret zajkeltő eszközökkel Ritmusgyakorlatok. Ritmus alapján dalfelismerés.	Szabadtéri játékok, sorversenyek. Séta a faluban, udvaron. Nyári természet megfigyelése.	Terem összetakarítás, asztal elpakolás. Eszközök rendesen való elpakolása. Helyes kézmosás gyakorlása. Szabadban játék.
	Kasztanyetta készítése Nyári léggömbök fújása. Nyár színeinek megjelenítése szabad tevékenységben.	Mesefilm: Bogyó és Babóca: Nyári mese-palacsintasüté	Szabadon választható nyári slágerek, kedvencek.	Labdajátékok, ejtőernyős játékok szabadban.	

Habilitációt, rehabilitációt segítő fejlesztő eszközök

- Ajak- és nyelvgyakorlatok fejlesztését szolgáló eszközök
- A helyes beszédleghzés kialakítására alkalmas eszközök
- Akusztikus ingereket keltő, hallási figyelmet fejlesztő eszközök
- Szókincsbővítésre alkalmas eszközök
- Finommotorikát fejlesztő eszközök
- Alak-háttér konstanciát kialakító eszközök
- Vizuomotoros koordinációt fejlesztő eszközök
- Forma, kiterjedés, színek egyeztetésére, megismertetésére alkalmas eszközök
- Helyes szokásrendszert megalapozó speciális demonstrációs eszközök
- Finommotorikus képességeket fejlesztő speciális eszközök
- Akusztikus észlelést segítő és figyelemfejlesztési eszközök
- Nagymozgások koordinációját segítő speciális eszközök
- Egyensúlyérzéklet fejlesztő eszközök
- Mozgáskoordináció fejlesztésére alkalmas speciális eszközök
- Kommunikációs helyzetgyakorlatokat bemutató audiovizuális eszközök
- Tájékozódó képességet fejlesztő eszközök
- Analizáló és szintetizáló-képességet fejlesztő speciális eszközök
- Problémamegoldó gondolkodást fejlesztő speciális tanulói munkaeszközök
- A testi-lelki higiéniás szokásrendszer fejlesztését szolgáló demonstrációs eszközkészlet

9. Óraszámok

Fejlesztő nevelés-oktatás iskolarendszerben: heti 20 óra

Foglalkozás neve	Reggeli kör/ önkiszolgálás	Mozgásnevelés	Szűkebb- tágabb környezet	Munka-szabadidő/ Zeneterápia, Zene, mese, báb, Konyhatechnika, Kézműves foglalkozás, Állatasszisztált terápia
Heti óraszám	5	5	5	5
Évi (36 hét)	180	180	180	180

Fejlesztő nevelés oktatás gondozási helyen:

A rehabilitációs foglalkozások időkerete fizikai állapottól függően csoportonként heti 10- 20 óra.

Jávor Katalin Ilona
intézményegység-vezető

Baja, 2024. 08. 30.